

KÜTÜPHANE

bülteni

MART-NISAN'24 | SAYI: 5

FATİH
SULTAN
MEHMET
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

MEDENİYETLERİN HAFIZASI KÜTÜPHANELER

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphanesi Bültenidir.

01

KAPAK KONUSU:
**Antikçağ
Kütüphaneleri**

14

İstanbul'da
Bir Semt:
BEYAZIT

16

Prof. Dr.
Ümit Konya ile
SÖYLEŞİ

26

Uluslararası
Kütüphane ve
Teknoloji Festivali
KÜLTÜR ve SANAT

CUMHURBAŞKANLIĞI
MİLLET KÜTÜPHANESİ

KÜTÜPHANE

KÜTÜPHANE bülteni

MART-NİSAN'24 | SAYI: 5

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı olarak Ekim 2023 tarihi itibarıyla **"Kütüphane Bülteni"** mi zi yayımlamaya başlamış bulunmaktayız. Elektronik olarak web sayfamızda yayımlanan bültenimiz toplam 9 başlıktan oluşmaktadır. "Kapak Konusu", "İstanbul", "Söyleşi", "Kitap Tahlili", "Yazar Köşesi", "Kültür ve Sanat", "Bilim ve Teknoloji", "Kütüphane Tanıtımı" ve "Biliyor Musunuz?" başlıkları altında her sayıda farklı içerikler ile sizlerle buluşmanın heyecanı ve mutluluğu içerisindeyiz.

Bu sayımızda, 25 Mart-31 Mart 2024 tarihleri arasında düzenlenecek olan 60. Kütüphane Haftası'na yer vermek istedik. 1964 yılından bu yana kutlanmaya devam eden Kütüphane Haftası'nın amacı halkın kütüphanelerden daha iyi şekilde yararlanmasını ve kütüphanecilik mesleğinin tanınmasını sağlamaktır. Bu amaçla hafta boyunca ülke genelinde çeşitli kütüphanelerde etkinlikler gerçekleştirilecek, kitap ve kütüphanenin önemini bir kez daha vurgulanacaktır. Bu vesile ile tüm kütüphanecilerin ve kitap severlerin 60. Kütüphane Haftası'nı kutlar, daha nice haftaları hep birlikte geçirmeyi dileriz.

Bu sayımızda emeği geçen herkese teşekkür eder, iyi okumalar dileriz.

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Editör

Tahsin Yıldırım

Metin Yazarları

Arzu Ulaş
Beyza Nur Ataer
Emrah Karabulut
Fatma Sümeyra Koray
Gülizar Uludağ

Nektel Demir
Özge Ülkü Fakıoğlu
Şeyma Güzeldal
Tahsin Yıldırım
Tuğba Sevil

Redaksiyon

Asude Tavus
Hacer Güleç
Özge Ülkü Fakıoğlu

Katkıda Bulunanlar

Bahar Avcı
Kübra Ay

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

kutuphane.fsm.edu.tr
library@fsm.edu.tr

fsmvu_kutuphane

Fsmvulibrary

fsmvukutuphane

İçerikler

KAPAK KONUSU

MEDENİYETLERİN HAFIZASI
KÜTÜPHANELER

01

ANTİKÇAĞ
KÜTÜPHANELERİ

İSTANBUL
beyazıt

14

16

SÖYLEŞİ

Prof. Dr.
Ümit KONYA

KİTAP TAHLİLİ
Başka Zaman
Kütüphaneleri
Zoran Zivković

24

25

YAZAR KÖŞESİ

İsmail E.
Eriünsal

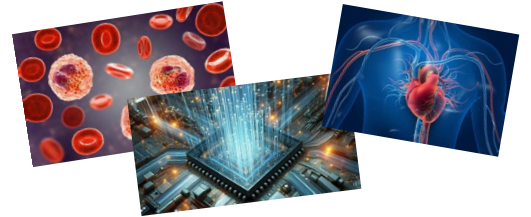
“Uluslararası
Kütüphane ve
Teknoloji Festivali”

26

27

BİLİM ve
TEKNOLOJİ

DÜNYADAN
BÜLTENİMİZE
YANSIYANLAR

KÜTÜPHANE TANITIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

CUMHURBAŞKANLIĞI
MİLLET KÜTÜPHANESİ

28

32

BİLİYOR
MUSUNUZ?

LEXPERA
Hukuk Bilgi
Sistemi

LEXPERA®

KAPAK KONUSU

MEDENİYETLERİN HAFIZASI
KÜTÜPHANELER
ANTİKÇAĞ
KÜTÜPHANELERİ

Tahsin Yıldırım

Kütüphane kelimesi Arapça ktb kökünden gelen kutub "kitaplar" ve Farsça xâne "ev" sözcüklerinin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Kütüphane kelimesinin aslı Eski Yunanca *bibliothēke*, Latince'ye *bibliotheca* olarak geçmiştir. *Bibliothēke* kelimesi iki ayrı kelime *Biblos* veya *byblos* ile *theke* kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. *Byblos*, papirüs yapraklarının oluşmasını sağlayan, bitkinin özüne denmektedir. Bu kelime daha sonra bir kitap şekli olan papirüs rulosu ve daha sonraları bulunacak olan parşömen kodeksi içinde kullanılmıştır. *Theke* kelimesi ise herhangi bir şeyi içine alan koruyan, saklayan eşya anlamındadır. Ortaya çıkan *bybliontheke* kitapların muhafaza edildiği yer olarak düşünülebilir. Sonraları *libraria* kelimesi de kullanılmıştır. Bu kelime kitap anlamına gelen *liber* kelimesi ile bağlantılıdır. Kütüphane kelimesinin bu günkü anlamda ilk kullanımı İskenderiye Kütüphanesiyle beraber olmuştur.

Roma İmparatorluğu'nun son zamanlarına doğru *cartularium* kelimesi de benimsenmiştir. *Bibliotheka* kelimesi, çok ciltli eserlere, kitap koleksiyonlarına ve Hristiyanlığın yayılmaya başlamasıyla birlikte İncil için de kullanılmıştır. Ayrıca arşiv depoları, özel anlaşmaları ve bu anlaşmaların bulunduğu depolar da bu kelime ile adlandırılmıştır. Augustus ile kadaströ faaliyetlerinin gelişmesiyle taşrada kurulan arşivlere *demosia bibliothek* denilmiştir. *Bibliotheka*, *bibliopylakion* ile eş anlamlıdır ve arşiv yerine kullanılmıştır. Hristiyanlıkla birlikte *bibliotheka* terimi yerini *archivum* veya *scrinium* almıştır.

Batı dünyasında Roman dilleri grubu kitap için Latince, Helenistik etki altında bulunan doğu ülkelerinde ise Eski Yunanca şekli kabul görmüştür. Bugün Batı dillerinde Fransızcadaki *bibliothèque*, İspanyolca ve İtalyancadaki *biblioteca* şekilleri, kelimenin Eski Yunancadan uy-

durulmuş halidir. German dillerinde ise Latincenin etkisiyle *libreye*, *librey*, *libreye* gibi kelimeler almıştır. Kuzey Avrupa ve Slav ülkelerinde *bibliothek* kelimesine yakın kelimelere rastlanmıştır. Fransızcadaki kitapçı dükkânı anlamına gelen *librarie* ve kitapçı *libraire*, kelimeleri kütüphane kavramından farklı anlamlarda kullanılmıştır. İngilizcede ise kütüphane anlamına gelen *library* ve kütüphaneci anlamındaki *librarian* da Latincedeki *liber* veya *libraria* kelimelerinden gelmektedir. *Book* yani kitap kelimesi ise eski Yunanca *biblion* kelimesinden gelme ihtimali epey yüksektir.

Eski Doğu'daki arşiv ile kütüphane kavramları birbirlerinin yerine kullanılmış ve bilginlerce bu kavramlar tartışılmıştır. Doküman koleksiyonları ve resmî belgeleri içine alan arşive karşılık, kütüphane daha çok insanların düşünce faaliyetlerinin ürünlerini kapsamaktadır. M.Ö.

Celsus Kütüphanesi,
Efes Antik Kenti

3000-2500 yıllarında Mezopotamya'da çivi ve Mısır'da hiyeroglif yazıları, piktoğrafik yazının gelişmesi ile biçimlenmiş, gelişmiş ve yazılı belgelerin gittikçe artmasına neden olmuştur. Bu yazılı belgeler, artan ekonomik ve kültürel ilişkilerin sonucu olarak çoğalınca, onların korunup saklanmalarını gerektiren arşiv ve kütüphanelerin ortaya çıkması zorunlu olmuştur. Bu ilk belgeler devletler arasındaki antlaşmalar, kanun ve buyruklar, yönetmelikler, yabancılara ilişkin kayıtlar, rahipler ve hukukla ilgili listelerdir.

Eski devletlerin teokratik yapısına bağlı olarak, eski Mısır kütüphaneleri de tapınaklarda yer alıyordu. Kitapların konuları ise din ve onunla ilgili törenleri, ayrıca felsefe, tıp, kimya gibi bilimler ve siyasal nitelikteki devlet yazışmaları ile ilgiliydi. Bu devrede tapınaklar sosyal hayatın bütününe içine alıyordu. Her kutsal yerin bir kütüphane ve bir okulu vardı. Bunlara "tablet evi", "mühür evi" gibi adlar verilmekteydi. Papirüsün kullanılışı rahiplerin tekelindeydi. Bu kurumlar kütüphane-

den çok arşiv niteliğindedir. Eski Mısır'da M.Ö. 1200 yıllarından kalma bir kütüphane üzerinde "ruhun doktoru" yazısı yer almıştır. Aynı yazıya bazı kral mezarları üzerinde de rastlanması kitap ve kütüphaneye verilen değeri göstermesi açısından önemlidir. Yine bir tapınağın içi yazının tanrısı olduğuna inanılan Thot ve Seshat'ın resimleri ile kaplanmıştır. Ramses zamanında Miamun adlı baba ve oğul iki kütüphanecinin mezarlarının bulunmuş olduğundan söz eder. Bu meslek eski Mısır'da babadan oğula geçiyordu. Mısırlı tarihçi rahip Manethon'a göre, bütün kutsal kitapları yazarların tanrısı olan Thot burayı koruyordu. Ostanes ve Ysdnw de tapınak duvarlarında tasvir edilen tanrılar arasındaydı.

Sümerlerde kent hayatının merkezi tapınaklardır. Sosyal ve kamusal hayat bu merkezde dağılmaktadır. Okulda yine burada bulunmaktadır. Bunlar daha çok din ve devlet adamlarının yararlandığı kütüphanelerdir. Buralarda astronomi gibi bilimsel metinler bulunsada daha

Kil Tabletler, Asurbanipal Kütüphanesi

çok tapınak arşivi niteliğindedir. Ayrıca tapınakla ilgili işlerin düzenlenmesi, tarım alanlarının işletilmesi ve ekonomik bilgileri içeren dokümanlar bulunmaktadır. Bunlar hem öğretici hem de kültürel eserlerdir. Bulunanlar içerisinde Lagaş'ta bulunan ve Ur Sülalesi'ne tarihlenen birbirleriyle bağlantılı olan iki ayrı odada 100 bin kil tablet bulunmuştur. Uruk, Ur, Nippur, Kiş gibi Sümer şehirleri de bunun örneklerini barındırmaktadır. Nippur'da "Tablet Tepesi" adı verilen çeşitli tabletlerin bulunduğu rahip-katipilerin evleri ortaya çıkartılmıştır. Burasının kütüphane veya arşiv olup olmadığı konusu hala tartışılmaktadır. Efsane, destan, atasözü gibi edebi türlerle ilgili tabletler de burada yer almaktadır.

Babil, Mezopotamya, Suriye ve Filistin'de, Asur ve Babil bilim adamlarının bilgilerine dayanarak, bitki ve mineraler, mimarlık ve heykeltıraşlıkta kullanılan tahta, taş gibi malzemeler, hayvan çeşitleri, özellikle kuş ve parazit böcekler türlerine göre metodik olarak sınıflandırılmıştır. Kullanılış anlamına göre

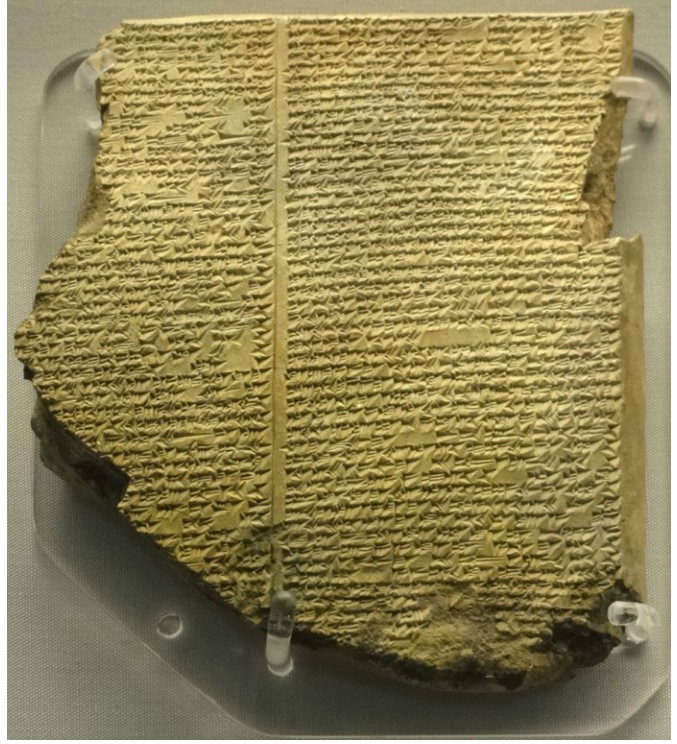
ağaç türleri, değerli taş ve minerallere ilişkin bilgi hep bu kütüphanenin tabletleri arasında yer almıştır. Nesnelere için konuşulandan ayrı ideogramlar kullanılmış ve bilimsel bir *nomenklatür* oluşturulmuştur. Aritmetik ve astronomi de önemli inceleme konuları olmuştur. Koyuncuk tabletlerinde yıldızların kataloğu, gezegenler, ayın fazları, takvimler, mevsimler, güneş yılı, bir yıldaki bayramları gösteren takvim, içinde meteorolojik olayların yer aldığı çalışmalar tabletlerin her iki yüzüne de sıkışık olarak yazılmıştır. Kütüphane metin toplama ve bunlardan yararlanma yönünden ilgi çekicidir. Assurbanipal geniş imparatorluk çevresi içerisinde çeşitli müstensihler göndererek metinler toplattırması ve Ninova'da bunları transkribe ettirmesi ve açıklamalı notlar koydurmuştur. Böyle bir çalışma dil bilen kopyacılar dışında içerisinde bilginlerin de olduğu bir *scriptorium* ile sağlanmış olmalıdır. Kitaplar konularına göre seri numaralarına bölünerek numaralanmış ve seri adları taşımışlardır. Etiket adı verilen ve pek düzen olmayan oval kil tabletler sayesinde

kolaylıkla tablet görülebiliyor ve istenen parçalar bulunabiliyordu. Etiket ve *kolophon*'larda tabletin seri adı yer alıyordu. Belli bir tablettten sonra gelen diğer tabletin ilk satırı, tabletin seri içindeki numarası, bu kopyaya örnek olan orijinali hakkındaki yazı ve sahibinin adı burada okunabiliyordu. Bunlar tablettten kolayca yararlanılabilmesi için önemlidir. Aynı konuda olan tablettlerin gruplandırıldığı ve böylece bu gruplardan oluşan serilerin meydana geldiğini biliyoruz. Bir çeşit sistematik düzenleme olan bu seriler 20, 30, 40 veya 100 tablettten oluşuyordu. Bugün bu tablettlerden British Museum'da çok sayıda bulunmaktadır.

Kil tablettlerin depolanma yöntemi konusunda Lagaş, Umma, Ur gibi kentlerde bulunan tablettlerin sol ucunda birbirine yakın, tableti tablet kabına bağlamak amacıyla içinde sazdan ipliğin geçtiği küçük delikler vardır. Tablettin içine konduğu kaplara gelince, bunlar Sümercede *ga-dub-ba* (ga: kap, dub: tablet) "*tablet kabı*" anlamına gelmektedir. Nuzi arşivinde bulunan bakır çivilere dayanarak bu kapların tahta kutular olduğu düşünülmektedir. Ayrıca kamıştan yapılmış sepetlerinde tablet kapları olarak kullanıldığı bilinmektedir.

Yazı malzemesi olarak kil tablettlerden başka, M.Ö. VIII. yüzyıl sonlarında özel bir yazı malzemesi bulundu. Bunlar bal mumu kaplanmış tahta ve fildişi levhalardı. Üzerlerine çivi yazılı metinlerin yazıldığı bu levhalar kitap gibi bir arada bağlanmışlardı. Nimrud ve Assur'da örnekleri bulunan bu levhalarda açıklayıcı yazıt bulunmaktaydı. Kolphon'un yerini alan bu yazıt içi kapak olarak nitelenmektedir. Bu levhaların depolanmaları da kil tablettlerinki gibi yapılyordu.

Gilgamiş Destanı'nı barındıran çivi yazısı tableti, Ninova Kütüphanesi

Ön Asya kütüphanelerinin kil tablettlerinden sonra Antikçağ kütüphanelerinde en çok kullanılan kitap malzemesi papirüs olmuştur. M.Ö. XI yüzyıldan itibaren, Mısır'da Nil vadisinde yetiştirilen ve *cyperus* papirüs adı verilen bu bitki (*byblos*, *biblos*) kitabın yapımında uzun süre kullanılmıştır. M.Ö. VI. Yüzyılda Mısır'dan Yunanistan'a geçmiştir. Grekler papirüs yaprağına *khartes*, papirüsten yapılan ruloğa *byblion* veya *kylindro*, Romalılar ise yaprağına *charta*, rulosuna da Latince *volvere*'den (rulo yapmak) *volumen* demişlerdir. Rulo haline getirmek için Latince *plicare* ve *complicare*, ruloyu açmak için de *explicare* kelimeleri kullanılmıştır.

Rulo kitaplar genellikle sütunlar şeklinde düzenleniyordu. Düzenlenen sütunlara numaralar veriliyordu. Üst veya altta marjın içine numara konuluyordu. Toplam sayfa sayısı ise ilk ya da sonuncu yaprağın üzerine yazılıyordu. Böylece toplam sütun sayısı ile yaprak sayıları-

nın tümü anlaşılıyordu. Sütun araları birbiri üzerine yapıştırılıyordu. Bir rulo-yu okumak için sağ elle tutulan rulonun sol ile sol ucu çekilerek açılıyordu. Buna Eski Yunanca da *analissein* Latince *evolvere* ve *explicare* denirdi. Eski haline getirmek amacıyla, rulonun başlangıcı çene ile göğsün arasında tutuluyor ve sarılarak rulo kapanıncaya kadar iki el ile kuvvetle sıkılıyordu. Çok fazla kullanılan rulolarda çene izlerine rastlanmaktadır.

Ruloların daha iyi korunabilmesi için papirüs yaprağı bir ucundan, *umbilicus* veya *omphalos* denilen silindir şeklinde bir sopaya yapıştırılarak sarılıyordu. Bunlar genellikle tahta ve kemikten-di. Umbilicusun uçlarında, cildin yapraklarının korunması için boynuz veya düğme biçiminde küçük elma şeklinde

süsler vardı. Umbilicus kitabın gerek okunurken gerekse okunduktan sonra rulonun sarılmasına yarıyordu. Bu nedenle rulonun ilk ve son levhası daha çok yıprandığından bu kısımlara çift sayfa konuluyordu.

Uzun metinlerin aynı ruloya yazılması zorluk doğurduğundan İskenderiyeli bilginler uzun ruloları küçük rulolara bölmüşler böylece okuma kolaylığı sağlamışlardır. Bu bölme işlemi daha önce de bazı eserlere uygulanmıştır. Örneğin Aristoteles, alfabedeki 24 harfi bu iş için kullanmıştır. Bir ruloya sığmayan rulolar ise demetler (*desmai, fascies*) bir araya bağlanmıştır. Bu demetlere Eski Yunanca *syntaxis, syntagma, soma* Latince *corpus, corpusculum* gibi isimler verilmiştir. Bu demet

kütüphanenin içinde ve özellikle capsa denilen kutuda, bölünmeden bir arada dururdu. Homeros'un eserleri 48 rulo- dan meydana gelen bir demette top- lanmıştı.

Antikçağ'da artan kitap yazımı ve oku- yucunun bu doğrultuda artan talebi neticesinde karışıklığa neden olma- ması için kitaplara ayırt edici isimler konulması zaruri olmuştur. İlk Yunan belgelerinde isim yoktur. Antikçağ'da kullanılan kitaplarda eserin adı, yap- rak, sütun ve satırların sayıları, kitabın sonuncu sütununun alt kısmında be- lirtiliyordu. Kolofon (*Kolophon*) denilen bu kısım, müstensihlere ve kitapçılara yararlı olduğu gibi alıcıya da bilgi ve- riyor ve eserin değerinin bilinmesinde rol oynuyordu. Rulolar tek başına veya toplu halde ve kapalı (sarılmış) olarak dururken, her birini ayırt etmek için üst kenarlarına Eski Yunanlılarda *sillybos*, Romalılarda ise *titulus* ve *index* denilen bir tür etiket konuluyordu.

Ruloların konulduğu deriden kitap kılıf- larına *diptherai* veya *sittybai* deniyordu. Kimi zamanda sadece papirüs yapra- ğına sarılıyordu. Bu ruloların saklandığı yerler Eski Yunancada *khartophylaka* veya *bibliotheke*, Latince *capsa* veya *sc- rinium* adı verilen kutulardı ve bunların üzerinde eserin ismi yazılıydı. Kutunun kapağı kaldırıldığında rulonun üzerinde isim görülebilirdi. Bu isimlerin yazıldığı parşömenden etikete *pittacia* deniyor- du. Ruloların bu kutudan çıkartılması küçük bir bant vasıtası ile çekilerek olu- yordu. Bu kutular oyma ve kakmalar, al- tın *gemma*'lar ile süslenmişlerdi. Kodeks de aynı şekilde *comisia* denilen süslü kaplarda saklanırdı. Bu kaplar sayesinde kitaplar korunuyordu. Çok ciltli eserler

de demet haline getirildikten sonra yine bu kutuya konularak muhafaza ediliyor- du. Kodeks biçimindeki papirüs kitaplar daha iyi korunabilmek amacıyla ciltle- niyordu. Alt ve üst kenarları parşömen şeritler yapıştırılıp üst üste konarak, hepsi birlikte deliniyor ve bu delikten ip geçiriliyordu. Bu ipler parşömen bantlar şeklinde olabiliyordu. İplerle tutturulan kitaplar deriden kutuya konarak bunun üzerine de tahtadan bir levha yerleşti- riliyordu. Cilt açılmasın diye *lora* denilen kayışlar ile sıkıca bağlanıyordu.

İskenderiye Kütüphanesi, İskenderiye kentinin Brukheion mahallesinde ve kral sarayının yakınındaki Museion adlı kral- lık akademisinde bulunan kütüphanedir. Kütüphanenin günümüze herhangi bir kroki, planı ya da eski halini gösterir bel- ge günümüze ulaşmamıştır. Antik yazar- lar bu kütüphanenin kataloğunda 500 bin kadar ruloyu bulundurduğunu söyle- mektedir. Bu bilgi kütüphanenin büyük- lüğü konusunda tahminde bulunmamızı kolaylaştırmaktadır. Bu konuda coğraf- yacı Strabon, bize az da olsa bazı bilgiler vermektedir. Museion'un sarayın sade- ce bir kısmını oluşturduğunu ve burada bilginlerin ortaklaşa yemek yedikleri bir salonun bulunduğundan ve yine burada oturma ve gezinti yerlerinden bahseder.

Büyük İskender'in ölümüyle birlikte yirmi yıl kadar süren savaş sonucunda kurdu- ğu imparatorluk komutanları arasında paylaşılmıştır. Mısır'da yönetimi ele ge- çiren Ptolemaios I. Soter M.Ö. 304-285 Büyük İskender'in uyguladığı politika olan Eski Yunan kültürünü yayma poli- tikasını Mısır'da uygulamaya başlamış- tir. Barışsever ve kültüre önem veren bir hanedan olan Ptolemaios hanedanı kendi kültürlerini yaymanın yanında Mı-

sırlıların geleneklerine ve dinlerine saygı göstermiş ve kanunlarını yürürlükte bırakmıştır. Oğlu Ptolemaios II. Philadelphos bilim ve edebiyata meraklı bir kişidir. Kitaplar toplayarak çeşitli koleksiyonlar yapmıştır. Onun merakı İskenderiye Kütüphanesinin kurulmasında önemli etken olmuştur. Kütüphanenin kuruluşuyla ilgili en önemli soru İskenderiye Kütüphanesi'nin Ptolemaios I. Soter mi yoksa oğlu Ptolemaios II. Philadelphos zamanında mı kurulduğu hala netlik kazanamamıştır. I. Soter'in kütüphane kurulmasını planladığını ancak buna ömrünün yetmediğini bunu oğlu II.

Philadelphos'un yerine getirdiği şekilde olan tez en geçerli olanıdır.

Kaynaklarda İskenderiye Kütüphanesine ilişkin bilgiler sınırlıdır. Seneca, İskenderiye Kütüphanesi için Titus Livius'un "krallara uygun ve onların isteklerine göre kurulmuş" dediğini belirtir. Bu kütüphanenin gerçekten kralların servetine uygun bir yapı olarak övülmesinin doğru olacağını da sözlerine ekler. İçerisinde 400 bin kitabın yandığını anlatırken kütüphanenin büyüklüğü hakkında da bilgiler vermiş olur. Vitruvius is Attaloslar'ın Bergama'da kurdukları kütüp-

hane ile rekabete giren Ptolemaiosların İskenderiye de büyük bir kütüphane kurmuş olduklarını ve bunu geliştirmek için sonraki yıllarda çaba gösterdiklerinden bahsetmektedir. Aulus Gellius'un verdiği bilgiye göre Mısır'da Ptolemaioslar zamanında 700 bin rulo gibi büyük bir sayıda kitap toplandığından bahsetmektedir.

İskenderiye Kütüphanesi tarihinde birkaç kez büyük yıkım geçirmiştir. Bunlardan ilki M.Ö. 47'de I. Caesar'ın Mısır seferiyle ilgili olanıdır. Bu seferde limanda çıkan yangının kütüphane sızması sonucu kaynaklara göre 40 bin ila 700 bin arasında kitabın yok olduğundan bahsedilmektedir. Roma İmparatoru Antonius, Kleopatra için savaşta yanan kitapların yerine Bergama Kütüphanesi'nden 200 bin kitabı İskenderiye Kütüphanesi'ne yollamıştır. Yaklaşık 400 yıl küçük çaplı felaketler yaşamasına rağmen ayakta kalmasını başaran İskenderiye Kütüphanesi Bizans İmparatoru Marcianus (450-457) zamanında Kadıköy Konsil'i 451 yılında toplanarak İskenderiye'deki monofizitlere karşı çıkmıştır. 455 yılında ise Mısır valisine gönderilen emir ile Helenistik kültürün ürünleri olan İskenderiye Kütüphanesi'nin yakılmasını istemiş ve böylece İskenderiye Kütüphanesi tamamen yok olmuştur.

İskenderiye Kütüphanesi'nin Müslümanlar tarafından Mısır'ın fethi sırasında 642 yılında tahrip olduğu konusunda bazı iddialar ortaya atılmıştır. Halife Ömer'in emri ile Amr b. As tarafından yaktırıldığı şeklindeki asılsız iddia, bazı araştırmacılar tarafından kabul görmüşse de pek çok bilim adamı bunun gerçek olmadığını söylemektedir. Yakıldığı varsayılan kütüphanenin piskopos-

luk kütüphanesi olduğu ya da 391'deki yangının Araplar tarafından yapılmış olması şeklinde yaygınlaşması olasıdır.

İskenderiye Kütüphanesi'nde sayısı yüzbinleri bulan kitapların nasıl sağlandığı konusuna gelince, Museion devlet kontrolünde olan bir kurumdu ve kitap temini işi devlet tarafından yönetiliyordu. Ptolemaioslar bu iş için devlet hazinesinden ciddi harcamalar yapmışlardır. Bunun dışında müsadere yöntemi de kitap sağlamak için kullanılmıştır. Bazen de kitapların orijinal el yazmaları, alındıkları yere belli bir miktar rehin bırakılmak suretiyle elde edilmiş, ancak kopya edildikten sonra orijinallerine el konularak kopyaları geri verilmiştir. Galenos'tan öğrendiğimize göre III. Evergetes zamanında üç büyük drama yazarı Aiskhylos, Sophokles ve Euripides'e ait Atina resmi devlet kopyaları 15 talanton karşılığında rehin alınmıştır. Ancak istisnaları bittikten sonra orijinallerine el konulmuş, kopyaları geri verilmiştir. Aynı metotların her zaman kullanıldığına ilişkin örnekler bulunmaktadır. İskenderiye limanına çeşitli yerlerden gelen gemilerin arandığı, gemide bulunan yazmalara el konulduğu, kopyalama işlemi yapıldığı ve işlem bittikten sonra yine orijinallerinin kütüphaneye gönderildiği ve kopyaların gemiye geri verildiğinden bahsedilmektedir. Museion için neredeyse her yola başvurulmuştur.

Museion'a giren kitap üzerinde yapılan çalışmaları ise şu şekilde sıralamak mümkündür; Öncelikle toplanmış malzemeyi gruplara ayırmak, ayrılan bu yazmaların yazarlarını belirlemek, bunların üzerinde eleştiriler yapmak, önceden belirlenen imla kurallarına göre tek olan yazmaları çoğaltmak, aşınmış olanları

aslına uygun olarak onarmak, yabancı dildeki kitapları çevirmek, kaynakça çalışmaları yapmak, bu işlemlerin sonunda da yazmaların kataloğunu hazırlamak.

İskenderiye Kütüphanesi aynı zamanda bir bilim merkeziydi. Burada önemli bilimsel faaliyetlerden söz etmek mümkündür. Eukleides Museion'da öğretim görevlisiydi. Yine Pergeli Apollonios, fiziki coğrafyanın kurucusu Eratosthenes, tıp alanında Herophilos ve Erasistratos, fizik alanında Heron, coğrafyacı ve astronom Batlamyus burada çalışma yapmıştır. Gelecek yüzyılların bilimsel çalışmalarını etkileyen çalışmalar bazıları burada yapılmıştır. İskenderiye Kütüphanesi'nde bilim adamları bilimsel çalışmaların yanında ayrıca birer kütüphaneci olarak da çalışmışlardır.

İskenderiye Kütüphanesi'ndeki kitap sayısının 700 bini bulması katalog ihtiyacını zaruri hale getirmiştir. Bu ihtiyaç, Kallimakhos tarafından günümüzde 120 kitaptan oluştuğunun tahmin edildiği bir kataloglama sistemiyle çözülmüştür.

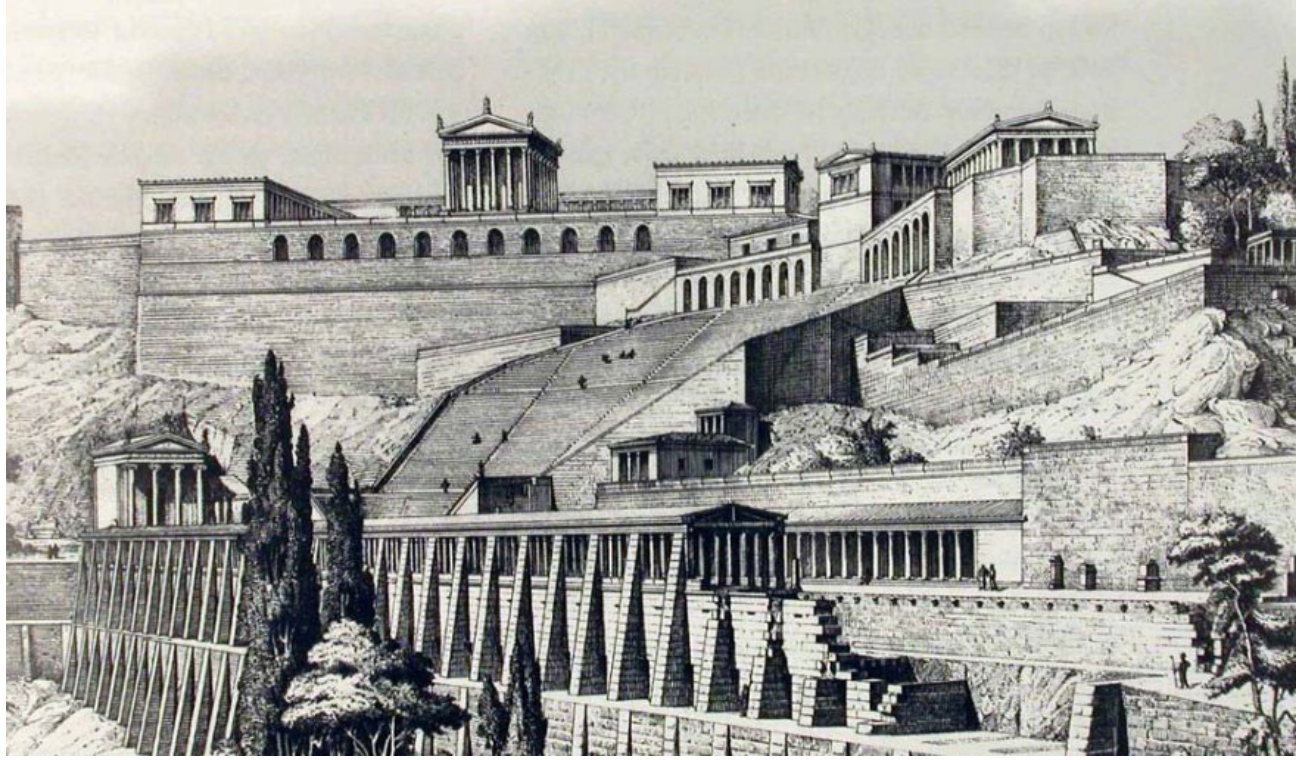
Kallimakhos'un izlediği temel prensip, devrin literatürüne uyarlanmış olan bilim dalları ve bu dallardaki yazar listeleri ile bir çeşit Dewey tasnif sistemine benzetilmektedir. Kallimakhos'un Pina-kes adını verdiği bu tasnif sisteminin kaç ana bölümden oluştuğunu bilmiyoruz. Elimizdeki belgeler ışığında bölümler şöyle idi: Epik şairler, dramatik olmayan şairler, dramatistler, hukukçular, felsefeciler, tarihçiler, hatipler ve çeşitli konular. Daha sonra yazar adını, doğum yerini, onun baba adını, hocalarını, eğitimi, takma adını, kısa biyografisini, eserlerinin adını, eserlerinin kendisine ait olup olmadığını, eserin ilk kelimesini veren *stikhometrik* notu, el yazmasının satır sayısını vermiştir. Eski Yunan kültürü içerisinde ortaya çıkan ve kitabı olduğu gibi tanıtan bu katalog, ilk olarak Kallimakhos veya İskenderiye Kütüphanesi'nin diğer kütüphanecileri tarafından ortaya atılmamıştır. Assurbanipal'in Nino-va kütüphanesinde geliştirilen bu bibliyografya tekniğinin İskenderiye'ye Mısır arşivleri yoluyla geldiği söylenmektedir. İlk kez böyle bir kataloğa gereksinim duyulması ve bu katalogun kendisinden sonra kurulan kütüphanelere de örnek olması, onun bilim hayatındaki önemini göstermektedir.

Museion'a bağlı saray kütüphanesinden başka, İskenderiye'nin güneybatısında Mısırlıların ikamet ettiği Rhakotis mahallesinde bir de Serapeion Kütüphanesi bulunuyordu. Bu kütüphane dini nitelikte olup burada kütüphaneci olarak rahipler çalışıyor, kitap envanterini ise dini eserler oluşturuyordu. İçerisinde 42 bin eser barındırıyordu.

İskenderiye Kütüphanesi'yle aynı devirde kurulan ve gelişen önemli kütüp-

Hadrianus Kütüphanesi

Bergama Kütüphanesi, İzmir

hanelerden bir diğeri de Bergama Kütüphanesidir. Batı Anadolu'da bugün Bergama (Pergamon) şehrinde Bakırçay'a egemen bir tepe üzerinde bu kentin akropolünde kurulmuştur. Roma ve Hellenistik çağında önemli bilim merkezlerinden birisi olmuştur. M.Ö. 283-133 yılları arasında en parlak dönemini yaşamıştır. Kütüphane, II. Eumenes M.Ö. 197-159 zamanında kurulmuş ve gelişme göstermiştir. Bu kütüphanede 200 bin civarı kitap bulunmaktadır. Bu kitapların Antonius tarafından Kleopatra için İskenderiye Kütüphanesi'ne gönderilmesini Plutarkhos şöyle anlatmaktadır: "Caesar'ın dostu olan Calvisius, Antonius'a karşı olmasına rağmen, onun Kleopatra'ya duyduğu ilgi nedeniyle içinde iki yüz bin cildin bulunduğu Bergama Kütüphanesi'ni ona armağan etti." Bu kitaplar Caesar'ın İskenderiye Limanında yapılan savaşta İskenderiye Kütüphanesi'ndeki kitapların bir kısmının yanmasına neden olunması neticesinde verilmiştir.

Galenos, İskenderiye Kütüphanesi ile Bergama Kütüphanesi'nin kitap elde etme konusunda birbirleriyle yarıştıklarını bu durumun kitap piyasasını körükleğini ve talebin karşılanabilmesi için sahte el yazmaları bile üretildiğini söylemektedir. İki kütüphane arasındaki rekabet çok ileri boyutlara geçince Mısır'dan Bergama'ya ihraç edilen papi-rüse ambargo konulmuştur. Bu durum yazı malzemesi ihtiyacının giderilmesi için parşömenin icat edilmesini sağlamıştır. Bu kütüphaneye kitap sağlama şekilleri İskenderiye Kütüphanesiyle benzer özelliklere sahiptir. Bu kütüphanenin personeli Museion'dan örnek aldığımız kütüphanedeki gibi hem kütüphanecilik görevini yürüten hem de bilimsel çalışmalar yapan bilim adamlarından oluşmaktadır. Burada yapılan çalışmalar İskenderiye'deki kadar geniş olmasa da kütüphanecilik mesleğinin ilk faaliyetlerinden olduğunu söylenebilir. Kitapların kataloglanması da bu konudaki öncülerden sayılmaktadır.

Antikçağda İskenderiye ile Bergama kütüphaneleri kitaba, kütüphaneciliğe ve bu mesleğe yapmış oldukları katkı ve bilim merkezi olmaları hasebiyle etkileri günümüze değin hissedilmektedir. Bu iki kütüphaneden başka aynı dönemde Hellen coğrafyasında irili ufaklı pek çok kütüphane kurulmuştur. Antiokheia (Antakya) kütüphaneleri, VI. Eupator kütüphanesi, Perseus kütüphanesi, II. Hieron kütüphanesi, Delphoi kütüphanesi, Ptolemaion kütüphanesi, Rodos kütüphanesi, Apollon kütüphanesi, Augustus kütüphanesi ve Teos kütüphanesi kaynaklarda isimleri geçen kütüphanelerdir.

Gaius Asinus Pollio, Caesar'ın emriyle Roma'da M.Ö. 39'da ilk halk kütüphanesini kurmuştur. Dünyada halka açık ilk ve en eski kütüphane olma özelliğine sahip bu kütüphane savaş ganimetleriyle kurulmuştur. Pollio halk kütüphanesi kurmakla önemli düşünür ve yazarların fikirlerini halka tanıtmak ve onlar tarafından benimsenmesini sağlamanın en iyi yolunun yine halka açık bir kütüpha-

ne kurmakla mümkün olduğunu düşünmüştür.

Ephesos antik kenti, Roma İmparatorluğu döneminde Asia eyaletinin merkeziydi. Bu kent Tiberius Julius Celsus tarafından M.S. 114-116 yılları arasında kurulmuştur. Burası en eski yüksek okullardan birisine ev sahipliği yapmaktadır. Bu kentte yer alan Celsus Kütüphanesi M.S. 135 yılında Tiberius Julius Celsus onuruna oğlu Gaius Julius Aquila tarafından yaptırılmıştır. Celsus Kütüphanesinde 40 bine yakın kitap bulunmaktaydı. M.S. 262'deki Got yağmaları sırasında kitaplar tamamen yanmış ayakta sadece ön cephesi kalmıştır. Anadolu'da bu dönemde yine pek çok kütüphane kurulmuştur.

İskenderiye, Bergama gibi büyük kütüphaneler ile Atticus gibi büyük kütüphanelere sahip bilgili kimselerin evlerinde istinsah odaları mevcuttu. Bunun sebebi yeni edinilen kitapların istinsahının haricinde havasız kalan bir papirüs tomarının ömrünün yirmi yıl ile sınırlı olmasıydı. Bu se-

Kitabe, Celsus Kütüphanesi, Efes Antik Kenti

beple eskiyen ve yıpranan eserlerin yerlerine sürekli bir şekilde yenileri üretiliyordu.

Bazı imparatorlar kütüphanelere giren kitap sayısını sansürü kullanarak olumsuz yönde etkilemiştir. Augustus, Caesar'ın gençlik eserlerini yasaklamıştır. Yine Augustus zamanında onun emri ile Ovidius Roma'dan sürülmüş ve eserleri kütüphanelere sokulmamıştır. Bunlardan başka gözden düşmüş hükümdarlara ait eserler genellikle kütüphanelerden çıkarılmıştır.

Kütüphanelerin kullanıcılara nasıl hizmet verdiğiyle alakalı elimizde pek fazla bilgi yok. Yalnızca Atina'da bulunan Pantainos kütüphanesine ait yazıt bize bazı bilgiler veriyor. Yazıtta yemin edildikten sonra kitapların kütüphaneden dışarı çıkarılmayacağı kütüphanenin 1 ile 6 saatleri arası hizmet vereceği belirtilmektedir. Böylece kütüphane hizmetlerinin kurala bağlandığı söylenebilir. Okuyucu kitapları bizzat kendisi seçerek kendisi almamaktadır. Görevliye bilgilerini verdiği kitabı görevliden teslim alıp işi bittikten sonra tekrar görevliye teslim ediyorlardı. Bu bize kütüphanelerde günümüzdeki gibi açık raf uygulaması olmadığı bilgisini vermektedir. Bazı kütüphanelerde ödünç verme formu vardı yalnız bu uygulama sadece müstensihler için geçerliydi.

Eski Yunanda kütüphanelerde çalışan görevliler bazı ad ve unvanlar almıştır. Üst düzeydeki görevlilere *procuratores bibliothecae*, diğer görevlilere *bibliothecarius* ve onların yardımcılara a *bibliotheca*, müstensihlere ise *antiquarii* unvanları verilmiştir. *Antiquarii* aynı zamanda kütüphaneye gelir sağlayan kişilerdir. Hem yönetim hem de kütüphanedeki her çeşit koleksiyon ile ilgilenen görevliler, Museion'a bağlı olan İskenderiye Kütüphanesi'nde *bibliotheca* ve *bibliophylaks*

adını taşımaktadır. Arşivci olarak çalışan görevlilere de aynı isim verilmiştir.

Antikçağ uygarlıklarında hükümdarlar kütüphaneyi bilim ve sanatı koruma politikalarının önemli bir parçası olarak görmektedir. Yöneticiler yaşadıkları kentin bir bilim merkezi olmalarını istemişler ve bu istek doğal olarak o kentte iyi bir kütüphane kurulmasını da gerektirmiştir. Bir başka deyişle, kütüphane kurumunun antik çağlarda bilim yaşamının zorunlu bir parçası olarak işlev gördüğünü söylemek mümkündür.

Antikçağda pek çok uygarlığın birbirleri ve/veya kendilerinden sonraki uygarlıklar ile bilimsel ve kültürel bağlamda etkileşim içinde olduğunu, günümüz bilim ve kültürünün köklerini bu uygarlıklarda bulabileceğimizi söyleyebiliriz. Söz konusu gelişimi hazırlayan entelektüel birikimin en önemli taşıyıcısı ise kütüphaneler olmuştur.

Kaynakça:

BAYSAL, Jale, Kitap ve Kütüphane Tarihine Giriş, İstanbul, 1992.

KESEROĞLU, Hasan Sacit, DEMİR, Güler, "Antikçağda Bilim ve Kütüphane", Türk Kütüphaneciliği, c. 30, s. 3, 2016.

ROY, Macleod, İskenderiye Kütüphanesi Antik Dünya'nın Öğrenim Merkezi, İstanbul, 2004.

TEKİN, Engin Cihad, Asurbanipal Kütüphanesi, İstanbul, 2019.

YILDIZ, Nuray, Eskiçağ Kütüphaneleri, İstanbul, 1985.

YILDIZ, Nuray, Kalıntılar ve Edebi Kaynaklar Işığında Antikçağ Kütüphaneleri, İstanbul, 2003.

YILDIZ, Nuray, "Papirüs", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 34, İstanbul, 2007.

YILDIZ, Nuray, "Parşömen", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 34, İstanbul, 2007.

İstanbul beyazıt

Arzu Ulaş

İstanbul'un üçüncü tepesinde yer alan Beyazıt Meydanı adını Fatih Sultan Mehmed'in oğlu Sultan II. Bâyezid'in inşa ettirdiği külliye alır. Meydan, Roma döneminden günümüze yüzyıllardır kimliğini koruyan nadir kentsel mekân olarak Tarihi Yarımada'nın önemli bir merkezi konumundadır. Bizans döneminde ise Tauri (Boğa) Forumu olarak adlandırılmaktaydı.

Simetrik olmayan Beyazıt Meydanı'nın tarihi süreçte şekillenışı binaların birbirinden bağımsız ama işlev olarak bütüncül bir yaklaşımla olmuştur. Bu durumu Turgut Cansever şöyle tarif etmiştir: "16. asrın ikinci yarısında ve 17. asırda Sinan, daha sonra da takipçileri tarafından inşa edilmiş büyük dini komplekslerin merkezietçi şemalarının aksine, Beyazıt Meydanı'nda cami, medrese, hamam, imaret, saray duvarı ve kapısı büyük boşluk içinde, her biri kendi varlık sebebine göre yerleştirilmiş bağımsız şahsiyetler (tektonikler) olarak tasarlanmıştır."

Beyazıt tramvay durağından yüzyıllara meydan okuyan Beyazıt Meydanı aksına doğru yürüdüğümüzde güzergâh bizi İstanbul Üniversitesi kapısına götürmektedir. Meydanın orta yerinde durup gözümüze ilişen yapılar ve onların kronolojik hikâyelerinden kısaca bahsetmek gerekirse;

Meydanın tam orta yerinde ve meydana hâkim konumda Beyazıt Camii bulunmaktadır. Camii'nin çevresinde de Beyazıt Külliyesi'nin mütemmim cüzleri olan diğer yapılar yer almaktadır. Sultan II. Beyazıt tarafından külliye yapımına 1501 yılında başlanmış, 1505 yılında tamamlanmıştır. Külliye de cami, türbe, aşhane-imaret, sıbyan mektebi, tabhaneler, medrese, hamam ve kervansaray bulunmaktaydı. Külliye'nin medresesi, Dârul-hadis medresesi olarak bilinmekte ve günümüzde Vakıflar Genel Müdürlüğü Hat Sanatları Müzesi olarak işlevini sürdürmektedir.

Beyazıt Camii'nin cümle kapısının karşısında Sultan II. Mehmed'in yaptırdığı ve XXI. yüzyılda İstanbul Üniversitesi merkez binası olarak kullanılan Eski Saray (Sarayı Atik) bulunmaktaydı. 1826 yılına kadar Osmanlı Sultanları ve aileleri tarafından kullanılan saray, bu tarihten sonra Sultan II. Mahmut döneminde kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye'nin merkezi oldu ve Seraskeriye'ye tahsis edildi. Sultan II. Mahmut tarafından ayrıca buraya bir de yangın kulesi yaptırıldı. Tarih boyunca birçok yangınla karşı karşıya kalan ve çıkan yangınlarla harabe duruma gelen İstanbul'u bu yangınlardan korumak ve çıkan yangınları gözetleyerek daha hızlı tedbir almak için 1826 yılında yaptırılan Yangın Kulesi, İstanbul'un sembol yapılarından birisidir. Beyazıt kampüsünde Tanzimattan sonra 1879 yılında Harbiye Nezareti olarak yeniden yapılandırılan bina, Cumhuriyet döneminde bakanlıkların Ankara'ya taşınması üzerine, 1924 senesinde Darülfünun (İstanbul Üniversitesi)'a tahsis edilmiş ve günümüzde halen İstanbul Üniversitesi merkez kampüsü olarak işlevine devam etmektedir.

Harbiye Nezareti'nin sağ çaprazında bulunan ve günümüzde Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak kullanılan yapı, Sultan II. Beyazıt Külliyesinin cüzlerinden biri olan Kervansaray iken Sultan II. Mahmud döneminde Seraskeriye'nin misafirhanesi olarak yeniden ihya edilmiş ve daha sonraları Dişçilik ve Eczacılık Mektebi'ne tahsis edilerek 1970'li yıllara kadar kullanılmıştır. Beyazıt İmarethanesinde kurulan ve 1884 senesinden beri faaliyet gösteren Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne 1980'li yıllarda tahsis edilen bina, günümüzde yine aynı isimle işlevini sürdürmektedir.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nin kuruluş çalışmaları 1882 yılına kadar gitmektedir. Bu yıllarda Sultan II. Abdülhamid'in eğitim sahasında yapmış olduğu yenilik ve atılımların bir sonucu olarak açılan rüştiye, idadi ve diğer yüksek okulların ihtiyaçlarını karşılamak üzere devlet eliyle modern bir kütüphane kurulması gündeme gelmiş, Mustafa Nuri Paşa (1840-1890) ve Münif Mehmet Paşa (1830-1910)'nin hazırladıkları raporlar doğrultusunda günün şartlarına cevap verecek bir kütüphane olan Kütüphane-i Umumi-i Osmanî yani Osmanlı Genel Kitaplığı adıyla 1884 yılında açılmıştır. Kütüphane günümüzde güncel kitaplar ve süreli yayınların yer aldığı Beyazıt Devlet Kütüphanesi ve tarihi yazma ve matbu kitapların yer aldığı Beyazıt Yazma Eser Kütüphanesi olarak hizmetlerine devam etmektedir.

Kütüphanenin bitiminde tarihi Sahaflar Çarşısı yer almaktadır. Çarşı daha önceleri Kapalıçarşı'da Hakkaklar Çarşısı'nda hizmet vermekte iken 1910'lu yıllarda günümüzdeki yerine yani Beyazıt Camii'nin hemen yanı başına taşınmıştır. 1950 yılında geçirdiği büyük yangın sonrası yenilenen çarşı Sahaflar Çarşısı adıyla hizmet vermeye birlikte daha çok güncel kitapların satıldığı bir alışveriş çarşısı haline dönüşmüştür.

Sahaflar Çarşısı'nın bitişiğinde caminin güneyinde Dârulkura veya Sıbyan Mektebi binası bulunmaktadır. 30 Temmuz 1507 yılında yaptırılan mektepte vakfiye şartlarına uygun olarak yetim ve fakir çocuklar okutulmakta ve onların her türlü ihtiyaçları karşılanmaktaydı. Zamanla bakımsızlıktan harap duruma düşen bina 1960'lı yıllarda Vakıflar tarafından yeniden tamir ettirilerek Hakkı Tarık Us Kütüphanesi'ne tahsis edilmiştir. Kütüphanenin 2003 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'ne nakledilmesi üzerine söz konusu Sıbyan Mektebi Kuran Kursu olarak faaliyetlerine devam etmektedir.

Sahaflar Çarşısı'nın güneydoğu yönünde temeli Fatih Sultan Mehmet döneminde atılan Çarşı-yı Kebir (Büyükçarşı) yani Kapalıçarşı bulunmaktadır. Kapalı çarşı Osmanlı döneminde olduğu gibi günümüzde de alışverişin kalbi ve İstanbul'un can damarı konumunda bulunmaktadır.

Beyazıt Meydanı, tarih boyunca çevresinde konumlanan cami, medrese, imarethane, kervansaray, saray-ı atik gibi yapılar ve sonrasında kurulan fakülteler ve üniversite sayesinde yüzyıllarca bir kültür meydanı olarak anılmıştır.

Kaynakça:

CANSEVER, Turgut, İstanbul'u Anlamak, Timaş Yayınları, 2011.

DUMAN, Hasan, "Beyazıt Devlet Kütüphanesi", İslam Ansiklopedisi, c.6, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991.

EYİCE, Semavi, "Beyazıt II Camii ve Külliyesi", İslam Ansiklopedisi, c.6, Türkiye Diyanet Vakfı, 1991.

Prof. Dr. Ümit KONYA

Hocam hoş geldiniz. Biz sizi elbette tanıyoruz ancak sizi tanımayan okurlarımız için kendinizden biraz bahsedermisiz? Ümit KONYA kimdir?

1962 yılında Şanlıurfa'da doğdum. İlk ve ortaokulu Darıca, liseyi Üsküdar'da tamamladım. 1984 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik bölümünden mezun oldum. Yüksek lisans ve doktora eğitimimi Marmara Üniversitesi'nde tamamladım. "Kütüphane hizmetlerinin pazarlanması" konusu üzerinde çalıştım. Ardından Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı olarak atandım.

1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik bölümünden davet aldım ve uzman kadrosunda göreve başladım. 2012 yılında doçent, 2017 yılında profesör unvanı aldım. Bugün İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü başkanı olarak görev yapmaktayım.

Akademik yaşamım boyunca hizmet pazarlaması, kütüphanelerde pazarlama iletişimi, milli kütüphane, liderlik,

kütüphanelerde istatistik kullanımı ve kütüphane yönetimi konularında çalışmalarda bulundum ve yayınlar yaptım.

1964 yılından beri kutladığımız Kütüphane Haftamızın 60. yılındayız. Her yıl farklı etkinliklerle kütüphaneciler, okurlar, kitapseverler bir araya geliyoruz. Kütüphaneciliğin farklı kuşakları birbiriyle tanışma, etkileşim kurma fırsatı buluyor. Siz de akademik hayatınız boyunca yüzlerce kütüphaneci yetiştirdiniz. Bugün onları kütüphanelerinde, mesleklerinin başında görmek sizi mutlu ediyor olsa gerek. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

Teşekkür ederim. Çok duygusal bir soru oldu. Bugün buradaki ortam da zaten bunun bir delili. Huzurlu ve mutluyum burada olmaktan. Ayrıca çok teşekkür ederim, beni ağırladınız için. Şimdi tabii daha önce de birçok yerde söylediğim gibi, kurumlardan kütüphaneci isteği geldiği zaman biz sadece yönlendiriyoruz. Yani bu işteki başarı tamamen kişiye kalmış. Kişinin kendisiyle ilgili bir durum. Yoksa bizim hatırıma kimse kütüpha-

neciyi eğer başarılı değilse çalıştırmaz. Ama bildiğim kadarıyla yönlendirdiğimiz öğrencilerden işinden ayrılan kimse olmadı. Bölüm mezunlarımız işlerinde çok başarılı, hatta gittikleri kütüphanelerde olumsuz yönler varsa, bunu düzeltmek adına da çok çaba sarf ettiklerini onlardan aldığım geri dönüşler sayesinde biliyorum. Bu durum sonucunda da kurumun başarısı geliyor. Açıkça görebiliyoruz ki kütüphanenin kullanıcı sayısı artıyor, kütüphanelerde hizmetler artık çeşitleniyor ve kullanıcı memnuniyeti de bu çerçevede yükseliyor.

60. Kütüphane Haftamızın teması "Sürdürülebilirlik ve Kütüphaneler" olarak belirlendi. Sürdürülebilirlik kavramı dünyada son zamanların en ilgi çekici konularından biri. Birçok sektörün yakın temas kurduğu bir kavram. Bu aşamada kütüphaneler ile sürdürülebilirlik kavramlarını nasıl ilişkilendiriyorsunuz?

Çok güncel bir soru. Teşekkür ederim bu soru için de. Sürdürülebilirlik kavramı aslında başlangıçta yeşil bina kavramıyla ortaya çıktı. Yani çalışanlar ve kullanıcılar için binaların kalıcı olması, çevreye zarar vermemesi gibi faktörler bu kavram için örnek gösterilebilir. Binanın uzun süreli kalabilmesi, sürdürülebilir olması, aynı şekilde hizmetlerin de sürdürülebilir olmasını gerektiriyor. İngiltere, Amerika ve Kanada'da yeşil binalar konusunda 7 LEED ölçütü vardır. Bu ölçütlere uyuyorsanız eğer sizi yeşil bina ve dolayısıyla sürdürülebilir kütüphane olarak kabul ediyorlar. Günümüzde hemen hemen her alanda sürdürülebilirlik kavramı kullanılıyor. Özetleyecek olursak sürdürülebilirlik kavramı için kısa vadede planlar yapmak yerine uzun vadeli planlar yapmak anlamına geldiğini söyleyebiliriz.

Kütüphaneleri de süreğen bir işlevsellik olarak düşünürsek sürdürülebilirlikten ayırmak mümkün değil gibi gözüküyor yani değil mi?

Çok doğru. Çünkü yaptığımız işlerin devamlı olarak yapıldığını düşünecek olursak, bunu sistematik bir şekle dönüştürmek ve kişilerden bağımsız hale getirmek lazım. Kişiler değişebilir ama sistem asla değişmemeli.

Aslında kalite çalışmalarımızın da sürdürülebilirlikle bağdaştırabilir olduğunu düşünüyoruz. Sadece bizim kurumumuzda değil başka kurumlarda da bu alanda çalışmalar oldu. Mesela kütüphanemizde ve diğer birimlerde her birim kendi iş süreçleri ve iş akışlarını oluşturdu. Hâliyle yapılan iş kişi bazlı değil kurum bazlı oldu. Çünkü hiçbirimiz burada kalıcı değiliz ama bundan sonraki dönemlerde kurumda personel değişse de mevcut iş süreç ve akışlarını referans alarak çalışmalar devam edebilecek. Bu da sürdürülebilirliğe bir örnek olarak gösterilebilir. Aynı zamanda kütüphane hizmetlerimizde de bazı hususlara dikkat ediyoruz. Müsvedde kağıtların kullanımı, şahsi bardak kullanımı, kütüphanenin yoğunluk durumuna göre ışıkların kapatılması, zarfların üzerinin kurşun kalem ile yazılarak tekrar kullanılması, vs. şeklinde örnekleri çoğaltabiliriz.

Mesela Topkapı'da yeni bir kampüs yapıyorsunuz. Binalar 2-3 katı geçmemiş. Doğaya sahip çıkmak adına çok güzel bir şey. Yerin üstünden çok, aşağıya ve geniş yaygın binalar şu anda çok daha revaçta. Ben Cevizlibağ'dan yürürken çok dikkatimi çekti. Göz anlamında çok rahatsız etmeyen bir görüntüye sahip.

Hem de efektif yani verimli çalışması da söz konusu bu binaların.

Yeşil binalar hususunda bu yıl Serap Kurbanoglu Hoca çok güzel bir sunum yapmıştı. Bu konuda benim de naçizane bir yazım olmuştu. Halk kütüphanelerinde yeşil bina konulu bir yazı. Berrin Hanımla beraber yazmıştık ve o dönemde yazılan ilk örneklerden biriydi. Çok etkili olduğunu görüyoruz bu tür çalışmaların. Geri dönüşümün önemi, gereksiz harcamaların önlenmesi, doğayla bütünleşmek ve ona zarar vermemek adına önem arz eden çalışmalardı.

Daktilonun icadı, bilgisayarın icadı, daha sonraki dönemlerde elektronik kitabın kullanılmasıyla birlikte kütüphaneciliğin biteceğine dair algılar oluşmaya başlamıştı. Oysa bu oluşumlar kütüphaneciliğe yeni misyonlar edindirdi. Bir nevi boyut değiştirdi. Şimdi-leri yapay zeka teknolojileri gündemimizde yer almaya başladı. ChatGPT, DeepL vb. uygulamalar sıklıkla kullanılıyor. Bu hızlı ilerleyen teknolojik gelişmeler ışığında gelecekte kütüphaneciliği nerede konumlandırıyorsunuz?

Bu da çok güncel bir konu. Şöyle bir gerçek var, Library of Congress çoğu kitabını elektronik ortama aktardı ve bu nedenle insanlar kütüphanelerin artık fiziksel anlamda kullanılmayacak olacağını düşündüler. Ama bugün baktığımızda Library of Congress'de kullanıcı sayısının arttığını görüyoruz. Büyük kütüphanelerin çoğunda durumun aynen böyle olduğunu düşünüyorum.

Elektronik ortamın artması kütüphane kullanıcısının sayısının azalacağı anlamına gelmiyor. Biraz önce senin de söylediğin gibi mesela daktilo bulunması,

hatta daktilonun hafızalı daktilo aşamasına geçmesi, 1990'lı yıllarda bilgisayarların gelmesi, vs. bunlar kütüphanelerde işi azaltmadı aksine çoğalttı diye düşünüyorum. Çünkü çok fazla hizmet türü gelişti bu durum sayesinde.

Ben 1984 yılında mezun olduğumda bölümden aldığımız bilgiler bizi 8-10 yıl götürebiliyordu. Bugün ise öğrencilerimiz mezun olduğunda farklı şeylerle karşılaşılıyor. Bir yıllık sürede bile almış olduğumuz bilgilerle devam etmeniz çok zor. Teknoloji geliyor, sürekli yeni kavramlar ortaya çıkıyor, yeni programlar üretiliyor haliyle öğrenme hiçbir zaman bitmiyor.

Yapay zeka arşivlerde, kütüphanelerde yoğun kullanılmaya başlandı. Mesela Türk sinema tarihinin 1970-1990 dönemini araştırıyorsunuz. Ama diyor-

sunuz ki yapay zekaya ben bu konuyu Tarık Akan'dan dinlemek istiyorum. Yapay zeka ise bir Tarık Akan portresi çiziyor ve konuyu size Tarık Akan anlatıyor. Bu olağanüstü bir şey. Ama tabii şunu unutmamak lazım, yapay zekanın verdiği bilgiyi bizim okuyup sindirerek, kendi ürettiğimiz bilgilerin asla önüne geçirmeyerek, yani alıntılar, aktarmalar ve benzeri çalışmalarını asla unutmamamız lazım. Sadece yapay zeka ile üretilen bir çalışma elektronik ortamda tarandığı vakit intihal olarak hemen yakalanıyor. Bu yüzden kişinin okuması, üretmesi, yayınlar yapması sadece yapay zekaya bağlı olmamalı. Ama yapay zekayı kütüphanelerde, robot sektöründe ve birçok alanda kullanmak mümkün.

1970'li yıllar sinema tarihi dediğiniz zaman sizin belki araştırmanıza literatür oluşturabilecek kaynaklar çıkıyor. Yapay zeka sizi başka bir yere yönlendirebiliyor. Konuyla ilgili kaynaklar neler dediğinizde en azından sizin nereden başlayacağınızı, oradan nerelere yönlendirileceğine dair bir fikir sunabiliyor. İşin ondan sonraki kısmı kütüphanelere bırakılabilir diye düşünüyorum.

Katılıyorum. Şimdi 1970'li yılları düşünün. Bilgisayarlar yok, kütüphanede ya Dewey Onlu Sınıflama Sistemi ya da Library of Congress Sınıflama Sistemi ile çalışıyorsunuz. Kütüphane açık rafına gidiyorsunuz, aradığınız konudaki kitapları rafta yan yana görüyorsunuz ve tek tek alarak inceliyorsunuz. Akra-ba konular da yan yana rafta sıralandığı için onlara da ulaşabiliyorsunuz. Ama şimdi bunu sağlayacak olan yapay zeka. Yapay zeka köprüler kuruyor. Bu referanslar arasında sizi kaynaklara ulaştırıyor. Kütüphaneniz eğer veri tabanı üyesi ise doğrudan makaleyi de elde edebiliyorsunuz. Yani araştırmalarınızda sizi oldukça hızlandırıyor.

Ama şunu unutmamakta bence fayda var. Yapay zeka da olsa biz ne tür bir bilgi vermişsek ancak onu alabiliriz. Yani yapay zekalara hangi bilgileri yüklersek onun yanıtını alabiliriz. Sonuçta o bir program. Ona bilgi yükleyen bizleriz. Kütüphaneciler.

Hocam dediğiniz gibi teknoloji gelişiyor, yeni kavramlar ortaya çıkıyor. Her şey zaten elektronik ortamda yapılmaya başlandığı için kütüphanecilik mesleğinin daha ne kadar devam edeceği sorgulanıyor. Ama bir yandan da bu yeni uygulamalar sayesinde çok fazla

bilgi üretiliyor ve bir bakıma bilgi kirliliği oluşuyor. İşte bu noktada yine bizim devreye girdiğimizi düşünüyorum. Bu bilgi karmaşası içinde doğru bilgiye ulaşmak yine bizim, yani kütüphanecilerin elinde. Haliyle mesleğimizin uzun yıllar devam edeceğini düşünüyorum.

Öyle tabii. Kütüphaneciler, arşivciler çok önemli. Sonuçta biraz önce ifade ettiğim gibi doğru bilgiyi siz yüklüyorsunuz. Mesela kapsamlı bir veri tabanında her gün yüzlerce kişi veri giriyor. Yayımlanan bir makaleye ulaşmak için ilgili elektronik kaynağı giriyorsunuz, tuşa basıyorsunuz ve karşınıza geliyor. Ama bu makale nasıl karşınıza geldi? İşte bu erişimi sağlayan kütüphanecilerdir. Eğer biz ilgili veriyi doğru bir şekilde kaynağa yüklemesek, kullanıcı makaleye asla ulaşamaz.

Geçmişten bir örnek vereceğim. 1970'li yıllarda İstanbul'da İngiliz Kültür Heyeti'nin kütüphanesi vardı. 10 sayfa-lık kuponlar satılırdı. Makale sayfanıza göre belli bir ücret öderdiniz ve istediğiniz makale 3-4 hafta sonra anca gelirdi. Bugün ise tek tuşla bu makalelere 7/24 ulaşabiliyorsunuz.

Somut bir örnek vereyim. 1980'li yıllarda bir arkadaşımız doktora tezi yapıyor ve tez adında bir makale buluyor. İnanılmaz heyecanlanıyor tabii ve hemen İngiliz Kültür Heyeti kütüphanesine başvuruyor. Ücreti veriyor ve makaleyi 4 hafta sonra getiriyor. Ancak bir bakıyor ki makale Japonca. Yani katalogta İngilizce olarak yazılmış ama aslında makale Japonca. Bu yanlış bilgi hem zaman hem de emek kaybına yol açıyor. Ancak bugünkü sistemlerde böyle bir aksaklık olabilir mi?

Bir örnek daha vereyim izninizle. Bir öğ-

renci "Beşparmak Dağları" konusunda bir yüksek lisans tezi hazırlamak istiyor. Literatür taramasını yapıyor ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Beşparmak Dağları'nın daha önce çalışılmış olduğunu görüyor. Bunun üzerine Aydın'daki Beşparmak Dağları'nı seçiyor. Çalışmasını tamamlıyor ve tez savunmasında jüri üyeleri diyor ki "Bu tez çalışılmış". Öğrenci ise "ben taradım ama bulamadım, nasıl olur" diye şaşırıyor. Halbuki kütüphaneci daha önce yazılmış olan tez için, iç kapağına bakmadan, ilk akla gelen yer olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Beşparmak Dağları'nı anlattığını sanıyor ve yanlış veri giriyor. Tabii bu durumda öğrencinin yeni hazırladığı tez çöpe gidiyor. Şimdi burada suçlu kim?

Yapay zeka konusuna dönecek olursak, biz sisteme hangi veriyi yüklersek, sistem onu verecektir. Yanlış veri yanlış bilgiyi doğuracak ve bu noktada sıkıntı çıkacaktır. Yani dediğimiz gibi bilgi kirliliğinden kurtulmanın tek koşulu kütüphanecilerden geçmektedir.

Kütüphaneciliği daha görünür bir meslek haline getiren nedenler arasında belediyelerin son zamanlarda çokça kütüphane açmaları, yine Kültür Bakanlığı'nın kütüphanelere verdiği önem, vs. sayılabilir. Bu durum kütüphaneci ihtiyacını doğurdu ve aynı zamanda kütüphane nedir, kütüphaneci ne iş yapar gibi soruları da gündeme getirdiğini düşünüyorum. Kütüphanecilik mesleği sanki statüde biraz daha öne çıktı gibime geliyor. Yani yeni kütüphaneler açıldıkça, yeni kütüphaneci ihtiyacı doğdukça kütüphaneciliğin de sürdürülebilir bir meslek olduğunu söylemek mümkün müdür?

Aynen, katılıyorum. Kütüphanecilik mesleğinin aslında kıraathaneler kavramıyla beraber daha çok göz önüne çıktığını söylesek yalan olmaz. Nedeni ise Cumhurbaşkanımızın bir konuşmasında kütüphanelerden çok güzel bir şekilde bahsetmiş olmasıdır. Cumhurbaşkanımızın belediyelerin kütüphane daha doğrusu kıraathane açması gerektiğini söylemesinden sonra her ilçede belediyeler kıraathane açtı. Bu durum kütüphanelerde çalışan personele ihtiyacı doğurdu. Kütüphanecilerimize inanılmaz talep var.

Bugün Fatih Belediyesi, Kadıköy Belediyesi çok güzel kütüphaneler kurdu. Nitekim Ataşehir Belediyesi şu anda Atatürk Kütüphane ve Müzesini kuruyor. Yine buralarda da kütüphaneciler çalışacak. Kütüphanecinin yaptığı bir işi başka kimse yapamaz diye düşünüyorum.

Zeytinburnu Belediyesi'nin kurduğu kütüphane, kıraathane olarak geçiyor. Ne zaman ziyaret etsek her zaman ka-

pıda sıra görüyoruz. Yani buradan anlaşılıyor ki kütüphanelere talep giderek artıyor. Sadece üniversite öğrencileri değil, özellikle üniversiteye hazırlanan lise öğrencilerinin de daha yoğun bir şekilde kütüphaneye geldiğini görüyoruz. Öğrenciler kütüphaneleri hem kaynakları okumak için hem de çalışma mekânı olarak değerlendiriyorlar.

Çok doğru bir şey söylüyorsun, katılıyorum. Bu noktada Selahattin Bey'i unutmamak gerekir. Kendisi bu konuda çok çaba gösterdi. Zeytinburnu Belediyesi kütüphanesini açmak adına onun çok büyük emeği ve katkısı var.

Geçmişte Anadolu'da da insanların soba yanan sıcak ortam buldukları, ders çalışacakları yer halk kütüphaneleriydi. Çünkü devletin ocağı her zaman her yerde yanar. O yüzden halk kütüphanesine çok büyük bir ilgi var ve şu anda her yerde halk kütüphanesi kuruluyor. Bu da bizim mesleğimiz açısından büyük

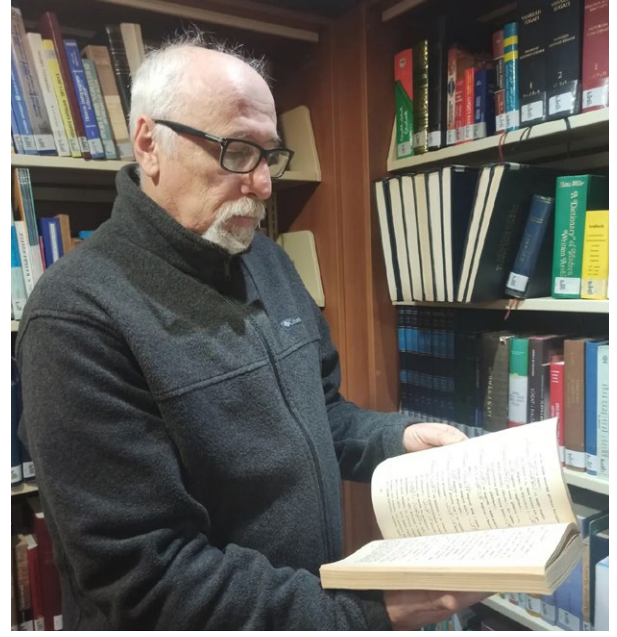
bir istihdam ortamı yaratıyor. Yani potansiyel anlamda iş bulma olanağımız oldukça artıyor.

Hocam gençler için ikinci mekân oldu kütüphaneler.

Çok doğru. Kütüphaneler kapanacak, artık her şey elektronik olacak diye bir şey yok. Kütüphaneler gençler için güzel bir çalışma mekânı, sosyalleşme ortamı artık.

Kendi mahalleimde açılan bir belediye kütüphanesine ziyaret ettim ve şunu gördüm. Tek kişilik çalışma kabinleri, bilgisayarlar, üniversite hazırlık kitapları ve ücretsiz erişebilecekleri üniversite hazırlık programları var. Hemen bir üst katında YouTuber stüdyoları, video montaj yapabilecekleri bilgisayarlar ve stüdyolar mevcut. Bir alt kata indiğimizde çocuk ve bebek kütüphanesi var. Aslında böyle çalاکalem değil de düşünülerek yapılmış, yani bir kütüphanecinin süzgecinden geçmiş bir yer, bundan eminiz. Çok verimli, çok kullanılan bir kütüphane. O lokasyonda 2-3 mekân daha olsa yine tıka basa kullanılacak.

Bir aileyi düşünelim, verdiğiniz örnekteki donanımı sağlaması kolay mı? Zor. Kütüphanelerin ailelere ekonomik katkısını da unutmamak lazım, bence o da çok önemli. Üniversite hazırlık kitapları bile ciddi bir maliyette. Kütüphaneler kullanıcılarına kitap temini dışında elektronik uygulamalar sayesinde çok yönlü bir kaynak sağlayabiliyor. Aynı zamanda gençler için sosyalleşme imkanı oluşturuyor. Son dönemlerde açılan Ankara'daki Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, İstanbul'daki Rami Kütüphanesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Hocam kütüphanelerin ekonomik katkısı üzerinde durdunuz. Sürdürülebilirlik anlamında baktığımız zaman kütüphaneler için bütçenin de sürdürülebilirliğinden bahsedebilir miyiz?

Önemli bir nokta. Bakın kütüphaneler ile ilgili gizli iflas diye bir kavram var. Yani devlet sonuçta kütüphanelere kaynak ayırıyor, personelin ücretleri ödeniyor, bina aydınlanıyor, temizleniyor. Devletin katkısı sayesinde kütüphaneye kaynak alıyorsunuz ancak bunları kullandıramadığınız zaman o kütüphane aslında iflas etmiş oluyor. Ortadan kalkmıyor ancak sürekli olarak yeni bir bütçe akıyor ve yok oluyor. Bu noktada yine devreye kütüphaneciler giriyor. Kullanıcılarına yönelik doğru kaynak temini bütçenin de sürdürülebilirliğini sağlıyor.

Hocam bu duruma veri tabanı abonelik süreçleri örnek olarak gösterilebilir. Genellikle kütüphane bütçesinin büyük bir oranı veri tabanı aboneliklerine harcanıyor. Şayet kullanıcılarımıza bu kaynakları yeteri kadar kullandıramazsak kurum için büyük bir yüke dönüşüyor.

Bu noktada sizin de dediğiniz gibi hedef kitleye uygun doğru kaynak seçimi ve yıl boyunca kaynakları iyi tanıtmak, bir anlamda pazarlamak gerekiyor. Ancak bu sayede bütçe sürdürülebilirliği sağlanıyor. Bu anlamda lisans döneminde sizden aldığımız "Bilgi Kaynaklarının Pazarlaması" isimli ders hatırımza geliyor. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü-müz ile ilgili varsa yenilikleri, son gelişmeleri de sizden duymak isteriz.

Programlarımızı biz sürekli olarak güncelliyoruz. Son dönemde YÖK'ün üzerinde durduğu dış paydaşlar kavramını örnek olarak gösterebilirim. İstanbul Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü olarak dış paydaşlarla sıklıkla bir araya geliyoruz. Mezunlarımızdan neler bekliyorlar, bölümde verdiğimiz derslerde size göre eklenmesi gereken konular nelerdir, sorularının yanıtlarını alıp kendimizi o yönde geliştirmeye çalışıyoruz.

Sürdürülebilirliği konuştuk, mesleğin devamlılığını konuştuk, yeni mekanları, kavramları konuştuk. Baktığımızda bunların hepsi tek bir noktada bulundu. Kütüphaneci. Söyleşimizin başında şöyle demiştiniz. Bizlerin lisans döneminde edindiğimiz bilgiler 8-10 yıl güncelliğini korurdu ama şimdi neredeyse her yıl yeni bir kavramla karşı karşıya kalıyor kütüphaneciler. Burada siz, kütüphaneci yetiştiren bir akademisyen olarak yeni genç meslektaşlara ya da meslektaş adaylarımıza ivedilikle neyi tavsiye edersiniz?

Çok önemli bir noktaya geldik, o da şu ki evrenselleşiyor her şey. Yani eskiden bildiğimiz 5 katlı kütüphane türü vardı. Ancak kütüphaneye gittiğiniz zaman hizmetlerinden yararlanabilirdiniz. Bu-

gün ise bilgisayarın başına oturduğunuz anda kütüphane türü diye bir kavram kalmıyor. Her kütüphane elektronik ortamda kullanabilir hale geldi. Bu da evrensel dil kavramını önümüze çıkarıyor. Yani herkesin bir dili olması lazım. Mutlaka kütüphanecilerimizin İngilizce olur, Arapça olur, Almanca, Farsça olur ya da herhangi bir konuda mutlaka yabancı dil sahibi olması gerekiyor. Dünya üzerinde en çok kullanılan dil İngilizce olduğu için biz bu dilin üzerinde duruyoruz. Yabancı dil öncelikli şart. Bölümde bu dilde eğitim verebiliyor muyuz? Ne yazık ki hayır, çünkü ona uygun altyapı yok. Ama öğrencilerimizi dil öğrenme konusunda sürekli motive ediyoruz. Dil olmadan bu veri tabanlarını, yayınları takip etmesi, uluslararası arenaya kendi hazırlaması ve yapay zeka çerçevesinde yazılan yazıları okuyup anlaması, algılaması çok kolay değil.

Hocam son olarak sizden okuyucularımız için kitap önerisi alabilir miyiz?

Kesinlikle Türk klasikleri, Orhan Kemal, Yaşar Kemal'in eserleri. Bunların dışında Batı Klasikleri, Anna Karenina, Suç ve Ceza'yı mutlaka okusunlar. Bir de benim son zamanlarda okuduğum Atilla Şanbay'ın iki kitabı var. Aynadakiler ve Vordonisi/Kayıp Ada. Akıcı bir üslupla yazılmış, güzel eserler.

Hocam sohbetimizin sonuna geldik. Davetimizi kabul ettiğiniz, bize katılıklarınız ve zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz. Biz çok keyif aldık ve mutlu olduk.

Ben de çok teşekkür ederim, çok güzel geçti. Ben de sizi her zaman beklerim.

Zoran Zivković Başka Zaman Kütüphaneleri

Akademisyen olarak uzun yıllar görev yapan, çevirileri ve yayıncılığıyla ön plana çıkan Zoran Zivković, yirmiden fazla dile çevrilen eserleriyle çağdaş dünya edebiyatındaki yerini sağ-

lamlaştırmıştır. 2003 yılında Dünya Fantezi Ödülü'ne layık görülen kitabı Başka Zaman Kütüphaneleri ana konusu kitap ve kütüphane olan birbiriyle bağlantılı hikâyelerden oluşuyor.

Her bir hikâyeyi, kendi kahramanı yine kendi dilinden anlatıyor. Ayrıntılar verilmemiş olmasına rağmen anlatıcıların nelerle meşgul olduklarını, nasıl bir yaşam sürdürdüklerini, kitap ve kütüphaneyle ilişkilerinin birbirlerinden farklı olduğunu tahmin edebiliyoruz. İçlerinde çok okuyanı da var, yazanı da yazma konusunda tıkanmış olanı da, çok okumadığı halde kitaba kıymet veren de var.

İlk iki bölümde Zivković bizi yazarın e-postasına düşen bir reklam mailinde dünyadaki tüm kitapların içinde olduğunu iddia eden bir sanal kütüphaneden, kapağını kapatıp açtıkça yeni bir dünya edebiyatı cildi beliren posta kutusuna sürüklüyor. "Kitaplara ne kadar çok yer vererseniz verin, asla yetinmezler. Önce, duvarları işgal ederler. Ardından adım attıkları her yeri kaplamaya başlarlar. Evin kitapların işgalinden nasibini alamayacak tek köşesi tavanıdır." Eleştirmenlerin bu kitabı mozaik roman olarak adlandırmasının nedeni de belki bu küçük ayrıntılar olabilir.

Daha sonra yazar bizi cuma akşamı sinemadayken evinde hafta sonu okuyacak kitabı olmadığını düşünüp kütüphane kapanmadan yetişme planları yapan başka bir kahramanla buluşturuyor. Film bitip de kütüphaneye yetiştiğinde kahramanımız orasının aslında her zaman gittiği yerden farklı olduğunu anlıyor. Kütüphaneciyle aralarında geçen konuşmada gece kütüphanesinde sadece hayat kitapları olduğunu

öğreniyor. Elinde tuttuğu kitapta doğduğu andan kütüphaneye geldiği ana kadar bütün ayrıntılar var. Bu bölümde, yazar bir kahramanını hayatının belli bir noktasına kadar yaptıklarını göstererek kendi içinde baş başa bırakırken sonraki bölümde de diğer kahramanının öldükten sonraki cehennem kütüphanesinde adeta cezasını kesiyor. Yanında bir muhafızla sorgu odasına benzer bir mekâna götürülen kahraman burada yaşarken yaptığı kötülükler ve okumadığı kitapların karşılığında sonsuza kadar kitap okumakla cezalandırılıyor. "Mesele çok basit. Kitap okumayı herkes için mecburi tuttuk. Bu şekilde biz de iyi bir şeye hizmet etmiş olduk. Her şeyden önce, mahkûmlarımız kendilerini cehenneme getiren eksikliklerini burada giderebileceklerdi. Eğer çok kitap okursa, kötülük yapmak için hem daha az güdüler olacaktı hem de kötülük yapmaya pek zaman bulamayacaklardı."

Son iki bölümde ise hikâyeye Başka Zaman Kütüphaneleri de dahil oluyor. Uzun zamandır bir şeyler yazamayan yazar, bir sahaftan aldığı kitapların yanında parasını ödemediği başka bir kitap buluyor. Kitabın kapağını (tıpkı posta kutusunun kapağı gibi) her açtığında içinde başka bir kitabın belirdiğini keşfediyor. Önce kapağı her kapattığında kaybolan kitaplar için üzülüyor ve bunların kopyasını almanın yollarını deniyor. Sonra deftere yazarak kaybolmayacağından emin oluyor ve bölümü şu cümlelerle tamamlıyor; "Son sayfayı da defterime aktarırdıktan sonra, yapacağım iş kitabın kapağını kapatmaktan ibaret olacak ve bu eser sadece benim defterimde var olmaya devam edecek. İşte o zaman kendi adımı kitabın adının üzerine ekledim diye bana kim kızabilir ki?"

Son olarak "paketleme, içindeki ürünün de aynası olmalıdır" görüşünü savunan, bu yüzden de kendince soylu bir kütüphaneye (ciltli, altın varaklı) sahip olan kahramanımızın kitaplarının arasında karton kapaklı bir kitap bulmasıyla başlıyor. Kurtulmaya çalışılan kitabın hikâyesini okuduğumuz bu bölüm sürpriz ve yine sıra dışı bir sonla bitiyor.

İsmail E. Erünsal

1 Mart 1945 yılında Erzincan Kemalîye ilçesinde dünyaya gelen İsmail Erünsal, 1968'de İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nden ve 1969'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olmuştur. İstanbul'da çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yapan İsmail Erünsal, Meydan Yayınevi'nin yayımladığı Meydan Larousse: Büyük Lügat ve Ansiklopedi'sinin Yayın Kurulu'nda da çalışmıştır.

Akabinde 1974 yılında Doktora eğitimi için İngiltere'ye giden Erünsal, Edinburgh Üniversitesi'nde J.R. Walsh'ın danışmanlığında "The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, with A Critical Edition of His Dîvân" başlıklı tezini 1977'de tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü'nde 1977'de Yrd. Doç. Dr. olarak başladığı öğretim üyeliği 1990 yılına kadar süren İsmail Erünsal, 1990-2006 yılları arasında Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arşivcilik Bölümü Başkanlığını yürütmüştür. Bunun yanı sıra 1992-2000 yılları arasında aynı üniversitenin Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü'nde, 1997-2010 tarihleri arasında da Fen-Edebiyat Fakültesi'nde yönetim kurulu üyeliği yapmıştır.

Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi'nin başlangıcından itibaren müellif, redaktör, ilim heyeti başkanı ve Ansiklopedi İnceleme Kurulu üyesi olarak pek çok katkıda bulunup 59 madde veya bölüm yazmıştır. Ayrıca İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM) kuruluşundan bu yana önemli görevlerde bulunmuş ve kütüphanesinin geliştirilmesi hususunda pek çok katkı sağlamıştır. Halen İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) kütüphanesinin ilmi danışmanlığını sürdüren İsmail Erünsal, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nde öğretim üyeliği görevini de devam ettirmektedir.

İsmail Erünsal, 1991 yılında Türk Tarih Kurumu Ödülü'ne, 2011'de Türk Kültürü Araştırma Ödülü'ne, 2014'te ise Osmanlılarda Sahaf-

lık ve Sahaflar başlıklı eseriyile Necip Fazıl Fikir-Araştırma Ödülü'ne ve Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) İslam Ansiklopedisi'ne hizmetleri sebebiyle Diyanet İşleri Başkanlığı'nın, "Yüzyılın İslâm Kültür Hizmeti Onur ve Hizmet Ödülleri" kapsamında onur ödülüne layık görülmüştür.

Erünsal, eski Türk edebiyatı, kültür tarihi, kütüphanecilik ve arşivcilik alanlarında yapmış olduğu çalışmalarla benzersiz eserler ortaya koymuştur. Henüz okuma yazma dahi öğrenmeden önce babasıyla birlikte sahafalara giden İsmail Erünsal, ilmi ve akademik çalışmalarında kitap, kütüphane ve sahaflar konularını özenle kaleme almıştır. Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik, Ortaçağ İslam Dünyasında Kitap ve Kütüphane, Türk Kütüphaneleri Tarihi I-II, Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri, Osmanlılarda Sahaflık ve Sahaflar gibi eserleri bu alanlardaki çalışmalarıdır. Bu çalışmalarında başlıca kullandığı kaynaklar; vakıfların vakfiyeleri, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ndeki vakfiye defterleri ile şer'î siciller arşivinde bulunan çeşitli mahkemelere ait kayıtlar, Topkapı Sarayı Arşivi, Başbakanlık Arşivi olmuştur. Çeşitli kütüphanelerde araştırmalar yapıp sonucunda da kütüphanelerle ilgili yüzlerce vakfiye tespit etmiştir. İsmail Erünsal hayata geçirmiş olduğu eserleri ve çalışmalarıyla Türk kültür tarihine ciddi katkılarda bulunmuştur.

Kaynakça:

ERÜNSAL, İsmail, Osmanlılarda Kütüphaneler ve Kütüphanecilik, Timaş Yayınları, 2020.

<https://www.biyografya.com/biyografi/9800>

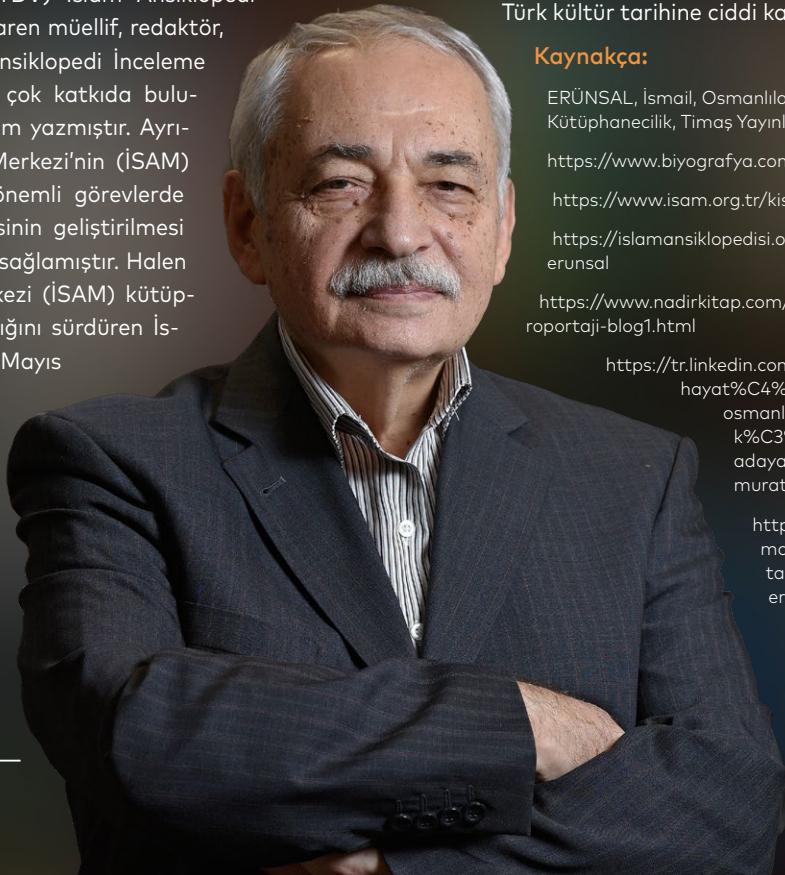
<https://www.isam.org.tr/kisiler/ismail-e-erunsal>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/muellif/ismail-erunsal>

<https://www.nadirkitap.com/prof-dr-ismail-erunsal-roportaji-blog1.html>

<https://tr.linkedin.com/pulse/hayat%C4%B1n%C4%B1-osmanlı%C4%B1-k%C3%BClt%C3%BCr-tarihine-adayan-bir-bilim-insan%C4%B1-murat-%C3%BCker>

<https://www.zdergisi.istanbul/makale/osmanli-kutuphane-tarihini-yazmak-ismail-erunsal-570>

60. Kütüphane Haftası “Uluslararası Kütüphane ve Teknoloji Festivali” olarak İstanbul Rami Kütüphanesi’nde kutlanacaktır.

60. Kütüphane Haftası, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından tam bir festival havasıyla İstanbul Rami Kütüphanesi’nde **23-27 Mart 2024** tarihlerinde düzenleneceği “Uluslararası Kütüphane ve Teknoloji Festivali” etkinliğiyle kutlanacaktır.

Festivalde kütüphanecilik alanında teknoloji ve yapay zekâ temelli hizmet üretenler, ürün geliştiriciler, girişimciler, kütüphaneciler, kütüphanecilik hizmeti veren kurum ve kuruluşlar ve tabii ki binlerce kütüphane kullanıcısı genç bir araya gelecektir.

Festivalde yapay zekâ atölyeleri, yazılım ve kodlama atölyeleri, robotik atölyeleri, app-in-a-day uygulamaları, kariyer ve staj simülasyonları, demolar, oyunlaştırma stüdyoları, hologram demoları, 3D yazıcı atölyeleri, dijitalleştirme demoları, akıllı kitap atölyeleri, VR-AR demoları gibi teknolojik etkinlikler gerçekleştirilecek, aynı zamanda ilham verici konuşmalar, panel ve konferanslar ile mesleki seminerler düzenlenecek, konser ve sanat performansları gibi kültürel etkinlikler sunulacaktır.

“Uluslararası Kütüphane ve Teknoloji Festivali”ne katılım için aşağıdaki bağlantıdan kayıt yaptırabilirsiniz.

<https://www.kutuphaneveteknoloji.com/basvuru-ve-kayit/>

60. Kütüphane Haftası dolayısıyla İstanbul’da gerçekleşecek olan tüm etkinliklere aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz.

<https://www.istanbulkutuphaneci.org/60-kutuphane-haftasi>

BİLİM VE TEKNOLOJİ

BİLİM ve TEKNOLOJİYE DAİR TÜM DÜNYADAN BÜLTENİMİZE YANSIYANLAR

Tahsin Yıldırım

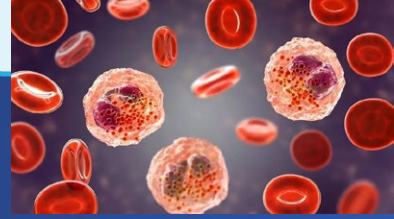
ABD / Pennsylvania Üniversitesi'nde, hacker saldırılarından etkilenmeyecek ve elektrik yerine ışıkla çalışacak yeni nesil bir bilgisayar çipi geliştirildi. Verinin ışık ile aktarımı aynı zamanda ışık hızında aktarım anlamına geldiğinden bu yeni nesil çiplerin özellikle yapay zekâ gibi büyük ölçekli veriyi çalıştıran sistemlerde büyük değişikliklere yol açması bekleniyor.

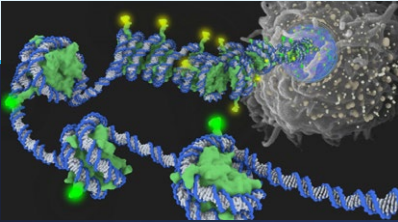
Almanya / Julius-Maximilians Üniversitesi'nin klinik çalışmasında, burundan alınacak küçük bir kırıkdağ parçasının dizkapağı ve diz eklemi tedavisinde çözüm olabileceği belirlendi. Bu yöntemle burun kırıkdağı laboratuvar ortamında kolajen matrisiyle çoklanarak büyütülüyor ve diz eklemine yerleştiriliyor.

Kanada / McMaster Üniversitesi'nde yürütülen bir çalışmada insanın alerjik olduğu maddeleri hatırlayan yeni bir hücre yapısı keşfedildi. Böylece teorik olarak bu hücre genetiğinin yeniden programlanmasıyla alerjilerin tedavisi mümkün olabilecek.

ABD / California Üniversitesi'nden bir araştırma ekibi fareler üstünde yürüttüğü deneyde "epigenetik düzenleme" yöntemi kullanarak kolesterol seviyesini tek seferde dengelemeyi başardı. Epigenetik yöntem DNA dizilimine müdahale etmeden seçilen genlerin işlevini değiştirmeyi temel alıyor.

Avustralya / Charles Darwin Üniversitesi, Kenevir bitkisinden elde ettiği "Cannabis sativa" adlı esans ile cilt kanserinin gelişimini engellemeyi ve tümörleri yok etmeyi başardı.

Google iki sene önce satın aldığı "Polymath" adlı yapay zekâ algoritmasını kendi markası altında kullanıma açtı. Bu uygulama, cep telefonuyla fotoğrafı çekilen matematik problemlerinin çözümünü veriyor.

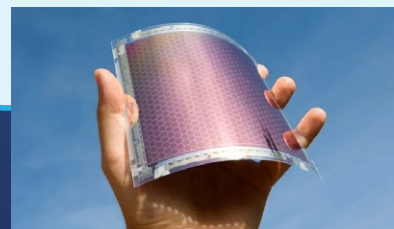
İsveç / Uppsala Üniversitesi, kalp krizi öncesinde kanda 48 protein ve 43 metabolit seviyesinin anormal şekilde yükseldiğini keşfetti. Buluş sayesinde geleneksel kan tahliliyle kalp krizi riskini önceden tespit etmek mümkün hale geliyor.

Çin uluslararası patent başvuru sayısında tarihte ilk defa ABD'yi geride bıraktı. ABD, Ulusal Bilim Vakfı'nın raporuna göre 2022 yılında Çin'in 68 bin 600 başvurusuna karşılık ABD 58 bin 200 başvuruda kaldı.

Türkiye / Abdullah Gül Üniversitesi'nde araştırmacı olan Profesör Dooyoung Hah, benzersiz yarım küre şekline sahip yeni bir tür organik güneş pili geliştirdi. Bu sayede yüzeye yansıyan ışınlardan yüzde 36 ila 66 oranında daha fazla enerji toplamak mümkün hale geliyor. Organik güneş pillerinin verimliliğindeki bu radikal artış, gelecekte güneş enerjisinde devrim yaratma potansiyeli taşıyor.

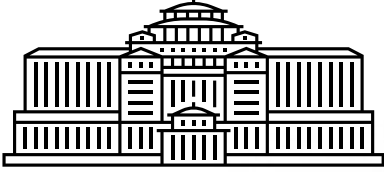
Kaynakça: <https://bulten.msersdark.com>

KÜTÜPHANE TANITIMI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANLIĞI

CUMHURBAŞKANLIĞI MİLLET KÜTÜPHANESİ

Beyza Nur Ataer-Fatma Sümeyra Koray

*C*umhurbaşkanlığı Külliyesi'ne en son eklenen ve külliye tamamlayan kütüphanenin inşasına 2015 yılında başlanmış ve 2020 yılında Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından açılışı gerçekleştirilmiştir. Türkiye'nin en büyük kütüphanesi olan Millet Kütüphanesi dünyada sayılı kütüphaneler arasına girmeyi hedefleyen bir bilim ve öğrenim merkezi olma gayesindedir.

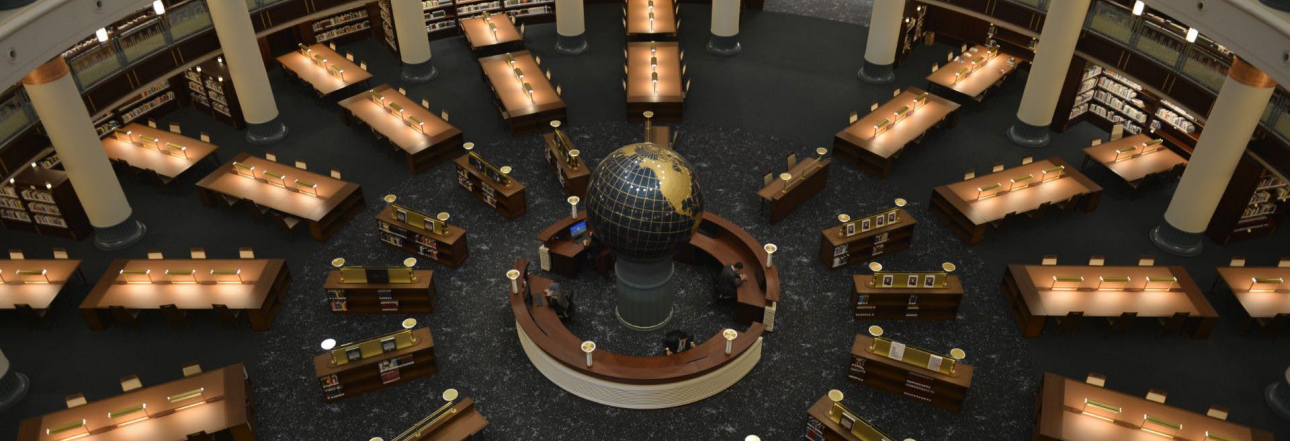

Sergi ve kültür merkezi ile aynı meydana konumlandırılan kütüphane, mimar Şefik Birkiye'nin imzasını taşımaktadır. Osmanlı-Selçuklu mimarisinden ilhamla tasarlanmış olan yapıda küp, silindir ve kubbe gibi geleneksel şekiller kullanılmıştır. Kütüphanede doğal ışığın kullanımı önemsenmiş, kubbe ve binayı oluşturan duvarlarda çok sayıda cama yer verilmiştir. Bina içerisinde kat kat yerleştirilmiş teraslarla, ziyaretçilerin çalışmalarını arasında dinlenebilecekleri açık hava mekanları oluşturulmuştur. Ana salondaki devasa kubbenin hemen altında "O kalemle yazmayı öğretendir, insana bilmediğini öğretendir" (Alak: 4-5) ayetleri dikkat çekmektedir. Ayrıca binada altı tanesi panoramik olmak üzere toplamda 23 asansör bulunmaktadır.

Yaklaşık 2.360.000 basılı kaynakla Türkiye'nin en zengin kütüphanesi olan Mil-

let Kütüphanesi'nde 14.101 adet basılı dergiye ait 2.033.103 sayı yer almaktadır. Ayrıca 750.000 e-kitap, 7.000.000 elektronik tez ve 120.000'e yakın e-dergiye ait 240.000.000'dan fazla makale, rapor vb. kaynak kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. 134 dilden basılı kitaba evsahipliği yapan kütüphane, Derleme Kütüphanesi statüsünde yer almaktadır. Böylelikle Türkiye'de basımı gerçekleştirilen her kitabın bir nüshasına sahip, zengin bir millet arşivi görevi de görmektedir.

125.000 m²'lik alana konumlandırılmış ve aynı anda 5.500 kişiyi ağırlayabilecek kapasitedeki kütüphanede çok sayıda grup ve bireysel çalışma alanları mevcuttur. Bu alanları rezervasyon sistemine girerek rezerve etme imkânı tanınmaktadır. İç ödünç, fotokopi, veri tabanına erişim vb. hizmetlerden faydalanabilmek ve rezervasyon sistemine giriş yapabilmek için

e-devlet üzerinden üyelik kaydı oluşturulması gerekmektedir. Kütüphanede belirli saatlerde çay, kek ve çorba ikramları yapılmaktadır. Kütüphanenin giriş kısmında yer alan emanet dolapları, üyeler tarafından 8 saat kullanılabilir. Kütüphanede dış ödünç hizmeti olmamakta, iç ödünçte ise 4 kitap sınırı bulunmaktadır. Tüm kullanıcılar bina içerisinde sunulan internet hizmetinden faydalanabilmektedirler.

Kütüphane kullanım amacına yönelik olmak üzere çeşitli salonlara ayrılmıştır. Bunlar;

Cihannüma Salonu;

Bu görkemli salonun kubbesini Cumhurbaşkanlığı forsunda yer alan ve Türk devletlerini temsil eden 16 adet sütun ayakta tutmaktadır. 224 kişilik oturma kapasitesi olan salonda Türk devletlerine ait kitapların bulunduğu 200.000 adet kitaptan oluşan bir koleksiyona yer verilmektedir.

Araştırma Kütüphanesi;

Akademik çalışmalara kaynak sağlamak amacıyla kurulan kütüphanede bilimsel nitelikli 20.000 adet kitap bulunmakta ve 20 adet grup çalışma odasıyla birlikte toplamda 630 kişilik oturma alanı yer almaktadır.

Gençlik Kütüphanesi;

Bu alanda, gençlerin ilgisini çekebilecek geleneksel Türk el sanatları çalışmaları, münazaralar, kitap analizleri, yaşlılarla tanışma, sıfır atık, özel gereksinimli bireylerle kaynaşma gibi birçok etkinliğe ve sosyal sorumluluk çalışmalarına yer verilmektedir. 74 kişilik kapasitesiyle 10-15 yaş aralığına hitap eden kütüphanede yaklaşık 12.000 adet kitap bulunmaktadır.

Nadir Eserler Kütüphanesi;

226 kişilik oturma kapasitesi olan bu kısımda yazmalar, Osmanlıca matbu eserler, resim ve gravür içeren eserler, baskısı tükenmiş ve sınırlı sayıda basılmış eserler, 1900 yılı öncesi Latince basma eserler bulunmaktadır. Toplamda 50.000 adet olan ve içerisinde Abdülbaki Gölpınarlı, Ahmet Burak Erdoğan, Mehmet Şevket Eygi, Şefik Can gibi kıymetli isimlerin özel koleksiyonlarını barındıran yazmalarla beraber pek çok nadir esere ulaşma imkânı sağlanmaktadır.

Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi;

5-10 yaş arası çocuklar için özenle hazırlanmış olan bu kısım, 197 kişilik kapasitesi ve 25.000 adet kitabıyla hizmet vermektedir. Kütüphanede masal dinleme etkinlikleri ve geleneksel Türk sanatlarına yö-

nelik çalışmalar da yapılmaktadır. Görsel ve işitsel materyalleri grup ya da bireysel olarak dinlemek/izlemek için özel olarak tasarlanmış ses ve görüntü odası bulunmaktadır.

Ses ve Görüntü Kütüphanesi;

209 kişilik oturma kapasitesi ile yaklaşık 10.000 adet görsel-işitsel materyalden oluşan koleksiyona sahiptir. Ses ve Görüntü Kütüphanesi, 2 katlı olup içerisinde 4 adet dijital oda ve 12 adet bireysel izleme/dinleme kabini bulunmaktadır. Kütüphanede yerli ve milli dijital içerik yönetim sistemi olan "Turna" kullanılmaktadır.

Kütüphanenin çalışma saatleri salonlara göre farklılık göstermekle birlikte Araştır-

ma Kütüphanesi salon 3-4, Cihannüma salonu ve okuma salonları 7/24 hizmet vermektedir. Diğer salonların çalışma saatlerine ve kütüphanenin doluluk oranına kütüphane internet sitesinden ulaşılabilmektedir. Ayrıca site içerisinde yer alan sanal turla kütüphane gezilebilmekte, gerçekleşmesi planlanan sergi, söyleşi, etkinlik vs. bilgilerine ulaşılabilmektedir.

Kaynakça:

<https://mk.gov.tr/>

<https://mk.gov.tr/GalleryFiles/242/CMK-8b6686ed-6f54-4b8e-a5c9-c6cddb328de8.pdf>

BİLİYOR MUSUNUZ ?

LEXPERA®

LEXPERA, Yeni Nesil Hukuk Bilgi Sistemi, hukuki araştırmalarınızı online olarak yapabilmeniz için tasarlanmış, kullanımı kolay ve kapsamlı bir Hukuk Bilgi Sistemi'dir. LEXPERA, bilgi işleme teknolojisi ile dizayn edilmiş sistemde, farklı hukuk kaynakları içerisinde daha hızlı arama yaparak ve daha fazla kaynağa erişim sağlar.

Hangi Bilgi Kaynaklarına Erişebilirsiniz?

Güncel mevzuatlara, Türkiye'nin en kapsamlı içtihat arşivine, tam metin hukuk kitapları, makaleler, kanun yorumları ve sürekli yeni yayınların eklendiği "Hukuk Kütüphanesine" sahip olacaksınız.

Çeşitli konularda yüzlerce dilekçe ve yazışma örneğine, "Sürüm Karşılaştırma" özelliği ile değiştirilen mevzuatta yapılan değişikliklere, bir mevzuat metninin zaman çizelgesi ile onun zaman içerisinde geçirdiği tüm değişimlere, ikincil mevzuat, yargı kararı, literatür bağlantılarına, Resmî Gazete ve Mevzuat Günlüğü Bültenine, erişim sağlayabilirsiniz.

Kişisel Bildirim Ayarları ile ilgilendiğiniz konulara ilişkin kanun ve ikincil mevzuatında meydana gelen değişiklikleri takip etmek için kendi bildirimlerinizi oluşturabilirsiniz. Değişiklikler anında e-posta olarak adresinize gönderilir.

Erişim için: www.lexpera.com.tr

**FATİH
SULTAN
MEHMET**
VAKIF ÜNİVERSİTESİ

KÜTÜPHANE ve
DOKÜMANTASYON
DAİRE BAŞKANLIĞI

kutuphane.fsm.edu.tr | library@fsm.edu.tr

[fsmvu_kutuphane](#)

[Fsmvulibrary](#)

[fsmvukutuphane](#)